Sänkta ambitioner i miljöpolitiken

Rapport

En granskning av riksdagspartiernas miljölöften inför valet 2022

Naturskyddsföreningen

Ge oss kraft att förändra
PG 90 1909-2

Redaktör: Lisa Silver
Layout: Espmark & Espmark
Omslagsfoto: Lidija Kamansky
ISBN 978-91-558-0247-9
Naturskyddsföreningen, juni 2022

Innehåll

Förord 4
Sammanfattning 5
22 miljöpolitiska förslag 6

1 Sänkta ambitioner i miljöpolitiken
Så mycket lovar partierna 12
Oroande framtidsutsikter 14

2 22 miljöpolitiska förslag för 2022 – 2026
1. Förbjud fossila bränslen 17
2. Besluta om ett mål för ökad kolsänka 18
3. Anta en svensk koldioxidbudget 19
4. Inför differentierad vägskatt 20
5. Höj ambitionsnivån i EU:s utsläppshandel ETS. 21
6. Kärnkraft utan understöd 22
7. Mer och bättre skydd av land och hav 23
8. En ny havsmiljölag 24
9. Flytta ut trålgränsen 26
10. En ny och hållbar skogspolitik 27
11. Låt statens skogar vara föregångare för hållbart nyttjande av skogen 28
12. Stärk det ekologiska lantbruket 30
13. Öka arealen naturbetesmarker 31
14. Ny skatt på bekämpningsmedel 32
15. Mål för minskad materialkonsumtion 33
16. Dricksvatten utan PFAS 34
17. Säkra giftfria materialflöden 35
18. Skattereform som bidrar till klimat- och miljömål 36
19. Inför tidsbegränsade miljötillstånd 37
20. Omvandla miljonprogrammet till miljöprogram 38
21. Skärp miljöambitionerna i offentlig upphandling 39
22. Additionella budgetmål för klimatåtgärder 41

3 Partiernas resultat och prioriterade frågor
Centerpartiet 43
Kristdemokraterna 45
Liberalerna 47
Miljöpartiet 49
Moderaterna 51
Socialdemokraterna 53
Sverigedemokraterna 55
Vänsterpartiet 57

Förord

Den senaste rapporten från FN:s klimatpanel IPPC återupprepar budskapet att världens beslutsfattare inte gör tillräckligt för att begränsa den globala uppvärmningen och anpassa samhällen och ekosystem till effekterna. Läget är dessutom värre än tidigare befarat. Tiden som vi har kvar för att agera håller på att rinna ut. Även krisen för den biologiska mångfalden är akut. Förlusten av biologisk mångfald är ett lika stort hot som klimatförändringarna och de båda kriserna är tätt sammanlänkade med varandra. En minskad biologisk mångfald förvärrar effekterna av klimatförändringarna och det går inte att lösa den ena krisen utan att ta hänsyn till den andra. Men trots det allvarliga läget når Sverige inget av de 20 mål som sattes upp av FN för att skydda den biologiska mångfalden – de så kallade Aichimålen. För att vända utvecklingen behövs modiga politiska beslut, kraftfulla åtgärder och brett politiskt samarbete.

Resultaten i denna rapport, där vi granskar partiernas miljöpolitiska ambitioner framåt, är därför mycket oroande. Rapporten som utgår från partiernas svar på Naturskyddsföreningens miljöpolitiska enkät inför riksdagsvalet i september 2022 visar att hälften av riksdagspartierna har mycket låga ambitioner. Och inför den kommande mandatperioden är det endast 6 av Naturskyddsföreningens 22 förslag för natur och klimat som har stöd av en riksdagsmajoritet.

I maj i år släppte vi rapporten *Kastvindar i miljöpolitiken* där vi tar ett brett grepp om svensk miljöpolitik under mandatperioden som gått. Vi utvärderar såväl regeringens förda politik på miljöområdet som oppositionspartiernas agerade och följer upp hur partierna agerat i relation till de 18 förslag som fanns med i Naturskyddsföreningens enkät inför valet 2018. Även den rapporten visar på en delvis nedslående bild av partiernas miljöpolitik under den turbulenta mandatperioden som gått.

De två rapporterna ger tillsammans en genomlysning av riksdagspartiernas förda miljöpolitik, prioriteringar och ambitionsnivåer. Det är vår förhoppning att de ska utgöra ett bra underlag för alla de väljare som vill lägga frågor om klimat och natur i vågskålen när de går till valurnorna i september.

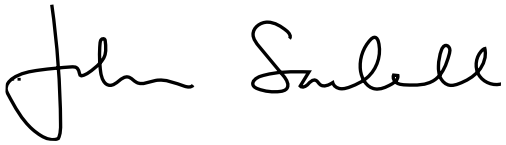

Johanna Sandahl, ordförande Naturskyddsföreningen

Karin Lexén, generalsekreterare Naturskyddsföreningen

Sammanfattning

Inför riksdagsvalet i september 2022 har Naturskyddsföreningen granskat vad riksdagens partier vill göra inom miljöpolitiken under nästa mandatperiod. Syftet är dels att ge väljare en översikt av partiernas miljölöften, dels att belysa de områden där det finns politisk enighet för att ge partierna en knuff framåt i de frågor där det finns en riksdagsmajoritet. Denna granskning visar att så många som hälften av riksdagspartierna ställer sig bakom endast en bråkdel av Naturskyddsföreningens förslag, vilket ger en bild av att flera partier har sänkt sina miljöambitioner sedan förra valet.

Partierna har också fått ange sina mest prioriterade förslag inom miljö- och klimatpolitiken inför kommande mandatperiod. Här ser vi ett mönster: partier som ställt sig bakom många av Naturskyddsföreningens förslag även visar en hög ambitionsnivå i sina egna prioriterade frågor. Och tvärtom, de som svarar ja till få av våra förslag uppvisar även en svagare ambitionsnivå i de egna prioriterade frågorna. Att riksdagens två största partier Socialdemokraterna och Moderaterna båda uppvisar mycket svaga ambitioner väcker oro inför den kommande mandatperioden. Utifrån nuvarande mandatfördelning i riksdagen finns det en majoritet för endast sex av Naturskyddsföreningens 22 miljöförslag. Det saknas en bred enighet om många viktiga förslag för att främja biologisk mångfald, hejda klimatförändringarna och ställa om samhället, medan det finns mer samsyn om förslagen på kemikalieområdet.

Miljöpartiet ställer sig bakom flest förslag då det svarar ja till samtliga 22 förslag. Vänsterpartiet svarar ja till 20 av Naturskyddsföreningens förslag. Därefter kommer Liberalerna med sina 18 ja. Centerpartiet ställer sig bakom 13 förslag, vilket placerar partiet på fjärde plats, en bra bit över Socialdemokraterna, Kristdemokraterna och Moderaterna som alla svarar ja till ynka fem förslag. Sverigedemokraterna kommer sist i rankningen då det ställer sig bakom endast ett förslag.

Om inte flera partier höjer sina ambitionsnivåer så kommer det att saknas riksdagsmajoritet för många viktiga miljö- och klimatfrågor under kommande mandatperiod. Det har kanske aldrig varit viktigare än nu att svenska väljare använder sin röst för att ge politikerna en tydlig signal om att miljö- och klimatfrågorna behöver sättas högre på agendan.

22 miljöpolitiska förslag

1. Förbjud fossila bränslen
För att hejda den globala uppvärmningen måste fossila bränslen fasas ut eftersom dessa står för den absoluta merparten av mänsklig klimatpåverkan. Ett slutdatum för användningen av fossila bränslen skulle ge en tydlig signal till samhällets aktörer och därmed påskynda och underlätta utfasningen.

Förslag: Inför ett förbud mot fossila bränslen från och med år 2030.

2. Besluta om ett mål för ökad kolsänka
Kolsänkor är system för att binda och lagra koldioxid. En lösning med stor potential är naturliga klimatlösningar, vilket innebär att kolinlagringen i ekosystem ökas genom att återställa eller skydda dem. Sverige saknar idag en sammanhållen politik för naturliga klimatlösningar.

Förslag: Besluta om ett mål om att minst fördubbla kolsänkan i svenska ekosystem till år 2030.

3. Anta en svensk koldioxidbudget.
För att ett klimatmål effektivt ska styra mot minskade utsläpp måste det också ange hur stora utsläppen får vara fram tillmålåret. Det brukar liknas vid en budget. Flera kommuner och regioner har antagit egna koldioxidbudgetar, men utan en nationell koldioxidbudget riskerar Sveriges långsiktiga klimatmål att tappa kraft.

Förslag: Anta en koldioxidbudget för Sverige i linje med Parisavtalets temperaturmål, baserad på IPCC:s sjätte utvärderingsrapport publicerad 2021—2022 och en globalt rättvis fördelning av utsläppsutrymmet.

4. Inför differentierad vägskatt.
Vägtrafiken ger förutom utsläpp också upphov till problem som buller, olyckor, vägslitage och försämrad luft i städerna. Dessa kostnader och miljöpåverkan betalas idag till stor del genom beskattning av drivmedel. När vägtransporter elektrifieras och fossila drivmedel fasas ut bör kostnaderna för vägtrafiken i stället finansieras med en vägskatt som är differentierad utifrån fordonets miljöpåverkan och om fordonet körs i städerna eller på landsbygden.

Förslag: Inför differentierad vägskatt för lastbilar och personbilar.

5. Höj ambitionsnivån i EU:s utsläppshandel ETS.
EU:s utsläppshandelssystem ETS är ett av unionens viktigaste klimatstyrmedel. Men EU:s klimatmål är för lågt satta för att leva upp till ambitionsnivån i Parisavtalet, som innebär att EU:s utsläpp behöver vara nära noll år 2035. Idag styr utsläppshandeln inte ens mot de lågt satta målen.

Förslag: Verka för att EU beslutar om en tillräcklig skärpning av den årliga linjära reduktionsfaktorn inom EU:s utsläppshandel ETS i kombination med en engångsreduktion av antalet utsläppsrätter, så att EU:s utsläpp minskar i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål.

6. Kärnkraft utan understöd.
I nuläget är kärnkraften inte konkurrenskraftig vilket gör att eventuella satsningar är beroende av statliga subventioner. För att klara klimatomställningen kommer mer el behövas, men att bygga förnybart är både snabbare och billigare än att bygga kärnkraft.

Förslag: Rikta inga stöd till livstidsförlängning av existerande kärnkraftverk eller byggande av nya kärnkraftverk.

7. Mer och bättre skydd av land och hav.
Skyddade områden stärker ekosystemens motståndskraft mot klimatförändringar, bidrar till naturliga kolsänkor och är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden. Idag har 15 procent av land och 14 procent av hav ett formellt skydd i Sverige, men skyddet brister både i geografisk och ekologisk representativitet.

Förslag: Besluta om ett långsiktigt och geografiskt representativt skydd av 30 procent av Sveriges hav och land till år 2030, varav minst en tredjedel ges ett strikt skydd.

8. En ny havsmiljölag.
Idag är havsförvaltningen uppdelad på många olika politikområden, och beslut som påverkar havet tas av olika departement, myndigheter och sektorer. För att göra havspolitiken mer sammanhållen och långsiktig skulle en ny havsmiljölag vara ett första steg för att ta helhetsgrepp om miljöproblemen i haven.

Förslag: Besluta om en ny havsmiljölag med en utvärderande funktion likvärdig det Klimatpolitiska rådet.

9. Flytta ut trålgränsen.
Pelagisk trålning medför ett stort uttag av fisk, och bottentrålning bidrar till att många bottenlevande djur dör och deras livsmiljö förstörs av trålarnas framfart. Att begränsa trålfisket är en viktig miljöåtgärd som kan bidra till att gynna fiskbestånden, bättre bottenmiljöer och öka kolinlagringen.

Förslag: Besluta om utflyttad trålgräns för både bottentrålning och pelagisk trålning till 12 sjömil längs hela Sverige kust med möjlighet att avsätta begränsade trålområden där miljöpåverkan är ringa.

10. En ny och hållbar skogspolitik.
Med den nuvarande skogspolitiken som utformades för snart 30 år sedan når Sverige inte uppsatta miljömål. Politiken brister även vad gäller social och ekonomisk hållbarhet. Det är hög tid att politiken tar ett helhetsgrepp om skogsfrågan och börjar styra mot en omställning till ett naturnära och hållbart skogsbruk.

Förslag: Besluta om en bred översyn av skogspolitiken för att Sverige ska kunna nå riksdagens miljökvalitetsmål samt leva upp till EU:s naturvårdsdirektiv och kommande EU-krav om ökad kolsänka.

11. Låt statens skogar vara föregångare för ett hållbart nyttjande av skogen.
I Sverige är 17 procent av all skog statligt ägd och Sveaskog är den största statliga skogsägaren. För att Sveaskogs verksamhet ska kunna styra mot miljömålen måste uppdragsbeskrivningen reformeras och avkastningskravet sänkas.

Förslag: Ersätt avkastningskravet för Sveaskog med ett generellt samhällsuppdrag till alla de statliga skogsförvaltarna som styr mot att nå de miljömål och internationella åtaganden som rör skog.

12. Stärk det ekologiska lantbruket.
Det ekologiska lantbruket har under lång tid framgångsrikt kombinerat matproduktion och minskad negativ miljöpåverkan. Det bidrar direkt till miljömål som ett rikt odlingslandskap och en giftfri miljö. För att långsiktigt stärka ekolantbrukets bidrag till en hållbar livsmedelskedja behöver riksdagen anta nationella mål för ekologisk produktion och konsumtion.

Förslag: Besluta om riksdagsbundna mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030.

13. Öka arealen naturbetesmarker.
Trots att naturbetesmarker och slåtterängar utgör odlingslandskapets mest artrika miljöer fortsätter Sveriges betesmarker att växa igen. För att vända denna trend behöver det vara ekonomiskt möjligt för lantbrukare att hålla djur på bete. Enligt Jordbruksverket täcker dagens miljöersättning inte kostnaderna för detta.

Förslag: Inför full kostnadstäckning (maximal ersättningsnivå) inom miljöersättningen för betesmarker och slåtterängar.

14. Ny skatt på bekämpningsmedel.
Användning av kemiska bekämpningsmedel i jordbrukslandskapet innebär risker både för människors hälsa och för miljön. Den nuvarande bekämpningsskatten missgynnar medel med låg risk och styr användningen mot mer farliga preparat.

Förslag: Besluta om införande av en skatt på bekämpningsmedel där skattesatsen sätts utifrån preparatens risker för hälsa och miljö.

15. Mål för minskad materialkonsumtion.
Användningen resurser behöver minska i samhället, detta både genom minskad konsumtion och ökad resurseffektivitet. För att hålla oss inom den planetära gränsen för hållbar resursanvändning behöver Sveriges materialfotavtryck minska med 75–85 procent till år 2050.

Förslag: Anta ett mål om minst 75 procents minskning av materialfotavtrycket i Sverige till år 2050.

16. Dricksvatten utan PFAS.
Så gott som alla människor har idag PFAS i sitt blod, vi får främst i oss dessa kemikalier via mat och dryck. Dricksvattnet på flera orter i Sverige innehåller så höga PFAS-halter, att människor riskerar att få i sig mer än vad som anses vara säkert. Därför krävs kostsamma investeringar i reningsteknik.

Förslag: Öronmärk statliga medel för rening av dricksvatten i kommuner där halterna av PFAS överskrider det hälsobaserade riktvärdet från den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet.

17. Säkra giftfria materialflöden.
Sedan januari 2021 behöver alla företag som producerar eller släpper produkter på EU-marknaden redovisa innehållet av särskilt farliga ämnen. Reglerna gäller dock inte privatpersoner som importerar varor. Produkter med farliga kemikalier fortsätter därför att flöda in till Sverige via den växande näthandeln.

Förslag: Uppdra åt Kemikalieinspektionen att undersöka och ge förslag på hur privatimporterade produkters innehåll av farliga kemikalier ska deklareras.

18. Skattereform som bidrar till klimat- och miljömål.
Sverige uppfyller idag endast 1 av 16 miljömål. Skattesystemet är ett viktigt verktyg för att skapa det samhälle vi vill ha. Det kan både finansiera gemensamma ändamål och styra i hållbar riktning. Men idag styr skattesystemet delvis i rakt motsatt riktning genom att subventionera ohållbara metoder.

Förslag: Genomför en genomgripande skattereform som tydligt styr mot miljömålen.

19. Inför tidsbegränsade miljötillstånd.
Ett allvarligt problem för miljön är att vi i Sverige har ett system med evighetstillstånd för miljöfarlig verksamhet. När ett bolag väl fått ett tillstånd enligt miljöbalken, kan det fortsätta med sina utsläpp i decennier. Det är hög tid att Sverige inför tidsbegränsade tillstånd är som norm i stället för undantag, vilket är fallet idag.

Förslag: Inför tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet som har en inte försumbar inverkan på miljömålen.

20. Omvandla miljonprogrammet till miljöprogram.
Många av fastigheterna som byggdes under miljonprogrammet är idag i stort behov av renovering och energieffektivisering. Investeringar i klimatanpassning och integrerade ekosystem i miljonprogrammet kan bidra till ett ökat lokalt engagemang och högre fastighetsvärden. Här finns en unik chans att halvera energianvändningen, öka trivseln och främja biologisk mångfald.

Förslag: Satsningar i miljardklassen på statliga styrmedel för gröna renoveringar i miljonprogramsområdena.

21. Skärp miljöambitionerna i offentlig upphandling.
Sveriges offentliga upphandling motsvarar i omsättning ungefär en femtedel av vår BNP och ska enligt den nationella upphandlingsstrategin användas strategiskt för att nå miljömålen.

Förslag: Anta ett siffersatt nationellt mål för andelen offentligt upphandlade produkter och tjänster som ska vara miljömärkta med en tredjepartsmärkning.

22. Additionella budgetmål för klimatåtgärder
Enligt FN:s klimatkonvention är industriländer skyldiga att bistå utvecklingsländer med klimatfinansiering för att låginkomstländer ska kunna genomföra nödvändiga klimatåtgärder och uppnå de globala målen. Finansieringen ska utgöras av nya och additionella medel, och stödja både utsläppsminskningar och klimatanpassning utan att konkurrera med andra viktiga områden som fattigdomsbekämpning.

Förslag: Etablera additionella budgetmål för Sveriges finansiering av klimatåtgärder inom biståndet.

Sänkta ambitioner

1

Naturskyddsföreningens 22 miljöförslag inför valet 2022 spänner över stora delar av det miljöpolitiska fältet, och är frågor som föreningen ser som prioriterade för den kommande mandatperioden. Förslagen handlar om klimatpolitik, kemikalier, åtgärder för att främja och värna biologisk mångfald och omställning till ett hållbart samhälle. Även om förslagen inte utgör allt som behöver göras inom miljöpolitiken ger partiernas svar en tydlig fingervisning om deras ambitionsnivåer. Förslagen skiljer sig från de 18 förslag som fanns med i Naturskyddsföreningens enkät inför valet 2018. Men en jämförelse mellan partiernas resultat då och nu pekar ändå mot att flera partier har sänkt sina ambitioner i miljöpolitiken inför den kommande mandatperioden.

I Naturskyddsföreningens förra rapport *Kastvindar i miljöpolitiken* från maj 2022, granskades partiernas miljöpolitiska agerande under mandatperioden 2018–2022. I rapporten konstateras att den relativt höga ambitionsnivån inför mandatperioden inte fullt ut har återspeglats i hur partierna har agerat i riksdagen. I stället tycks tempot i miljöpolitiken ha sänkts betydligt jämfört med föregående mandatperiod. Endast tre av Naturskyddsföreningens förslag från 2018 har genomförts under den gångna mandatperioden. Viktiga steg på vägen har dock tagits för att genomföra ytterligare fem förslag. Samtidigt är det fortfarande en lång väg kvar för flera nödvändiga miljöpolitiska åtgärder.

Under den gånga mandatperioden grusades inte bara förhoppningarna om att många viktiga förslag skulle genomföras på klimat- och miljöområdet. Vi fick vi också ett tydligt exempel på politikens misslyckande när endast ett av de 16 svenska miljömålen hade nåtts år 2020. Läget för planeten är än mer akut än för fyra år sedan. Klimatförändringarna och försvagningen av ekosystem och biologisk mångfald är inte bara alarmerade i sig, de hotar även mänsklighetens försörjning och säkerhet. Sverige har en viktig roll att spela som en stark röst i den internationella miljöpolitiken och i EU. En förutsättning för att Sverige ska kunna påverka andra länder är att vi minskar våra utsläpp och ekologiska fotavtryck och därmed visar att det är möjligt att förena en offensiv miljö- och klimatpolitik med ett välmående samhälle. Om Sverige ska leva upp till vårt åtagande i Parisavtalet måste vi nå nära noll i utsläpp av växthusgaser till 2030. För att det ska vara möjligt krävs radikala och omedelbara åtgärder. Med endast åtta år kvar är de låga ambitionerna inför valet och de efterföljande fyra åren därför mycket illavarslande. Under kommande mandatperiod måste de miljöpolitiska ambitionerna höjas rejält, om vi ska ha en chans att möta klimat- och naturkriserna.

Figur 1. Så svarade partierna

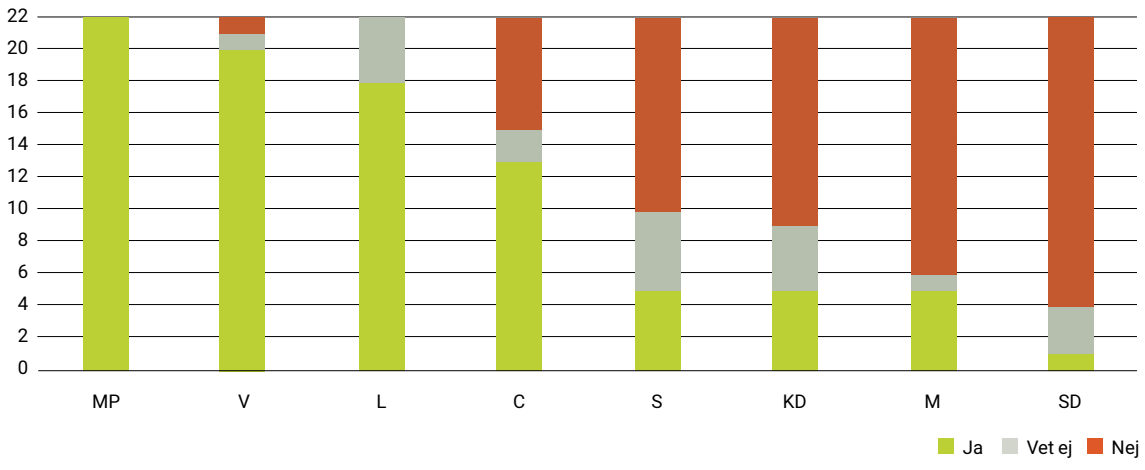

Figur 2. Partiernas svar per fråga

Så mycket lovar partierna

Givet det allvarliga läget är det oroande att flera riksdagspartier, inte minst Socialdemokraterna och Moderaterna, lovar så lite på det miljöpolitiska området inför kommande mandatperiod.

Miljöpartiet är i år det enda partiet som säger ja till samtliga av Naturskyddsföreningens 22 förslag. Partiet är också det ensamma om att ställa sig bakom ett fossilförbud från och med år 2030.

Vänsterpartiet ställer sig bakom 20 av 22 förslag. Partiet ställer sig inte bakom ett fossilförbud år 2030, utan vill i stället fasa ut fossila bränslen till år 2035. Vänsterpartiet och Miljöpartiet är de enda partierna som utöver att värna enprocentsmålet för bistånd också vill se särskilda mål för klimatfinansiering.

Liberalerna uppvisar, likt tidigare år, höga miljöambitioner. Partiet svarar ja till 18 av Naturskyddsföreningens förslag och vet ej till fyra förslag. Samtidigt visade granskningen av den gångna mandatperioden att Liberalerna inte på långa vägar levde upp till sina löften. Det finns flera förslag som Liberalerna tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet är ensamma om att ställa sig bakom. Till exempel förslaget om att statliga skogsägare ska vara föregånga-

re för hållbart skogsbruk och om en ny skatt på bekämpningsmedel som gör skatten högre ju skadligare ett medel är.

Centerpartiet ställer sig bakom 13 av de 22 förslagen. De flesta av partiets nej rör förslag kopplade till biologisk mångfald, här är Centerpartiet en bromskloss. De säger till exempel nej till att skydda 30 procent natur till 2030, att anta en ny havsmiljölag och att låta statens skogar vara föregångare för ett hållbart skogsbruk.

Socialdemokraterna, *Kristdemokraterna* och *Moderaterna* har mycket låga miljöambitioner. De tre partierna ställer sig endast bakom fem förslag vardera av de 22 förslagen i årets enkät. Det är ett betydligt svagare resultat jämfört med hur många förslag det tre partierna ställde sig bakom i enkäten 2018.

Socialdemokraterna svarar nej eller vet ej till alla förslag som rör klimat, med ett undantag: att höja ambitionsnivån i EU:s handel med utsläppsrätter. Partiet säger också nej till de flesta förslag som rör biologisk mångfald – även till att stärka det ekologiska lantbruket, trots att sådana målsättningarna idag finns med i regeringens handlingsplan för Sveriges livsmedelsstrategi. Partiet sticker ut genom att tillsammans med Sverigedemokraterna vara de enda som inte ställer sig bakom förslaget om säkra giftfria materialflöden. Socialdemokraterna är tillsammans med Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna också de enda som säger nej till förslaget om en grön skattereform.

Kristdemokraterna svarar inte ja till ett enda förslag på klimatområdet. Partiet är tillsammans med Sverigedemokraterna ensamma om att inte ställa sig bakom förslaget att höja ambitionsnivån i EU:s utsläppshandel ETS.

Moderaterna säger nej till nästan alla förslag som rör klimat och biologisk mångfald. Partiet är tillsammans med Socialdemokraterna ensamma om att inte ställa sig bakom förslaget om att flytta ut trålgränsen.

Sverigedemokraterna svarar ja till endast ett förslag och behåller därmed sin bottenplacering i rankningen från 2018. Sverigedemokraterna är det riksdagsparti som uppvisar lägst miljöambitioner. Det enda förslag de ställer sig bakom är att flytta ut trålgränsen, och sticker också ut genom att som enda parti vara emot att avsätta statliga medel för att rena dricksvatten från de hälsoskadliga miljögifterna PFAS.

Partiernas prioriterade frågor

I årets enkät fick partierna både ta ställning till Naturskyddsföreningens 22 miljöpolitiska förslag och ange sina egna tio mest prioriterade förslag inom svensk miljöpolitik samt de tre viktigaste frågorna som de avser att driva i EU under kommande mandatperiod. Partiernas svar visar mycket stora skillnader mellan hur höga ambitioner partierna har för miljöpolitiken. De tre partier som får bäst resultat i granskningen – Liberalerna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet – är också de partier som presenterar de mest ambitiösa egna förslagen. På samma sätt ger granskningen en samstämmig bild av övriga partiers ambitionsnivå, oavsett om man utgår från Naturskyddsföreningens eller deras egna förslag.

Alla partier lyfter förslag på klimatområdet, men det är stora skillnader i hur ambitiösa åtgärder partierna föreslår för att minska utsläppen. På området biologisk mångfald lyfter fyra partier upp havsfrågor bland sina prioriteringar, fem om vi räknar med Kristdemokraterna som anger att de vill titta vidare på förslaget om att flytta ur trålgränsen. Endast tre partier – Liberalerna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet – lyfter förslag som styr mot skydd av skog och ett mer hållbart skogsbruk. Nästan inget parti lyfter egna förslag på kemikalieområdet.

I rapportens tredje del sammanfattas både partiernas resultat i Naturskyddsföreningens enkät och deras egna prioriterade förslag partivis. Där presenteras även vår bedömning av partiernas egna miljöpolitiska prioriteringar.

Sex förslag får majoritetsstöd utifrån riksdagens nuvarande sammansättning

- Verka för att EU beslutar om en tillräcklig skärpning av den årliga linjära reduktionsfaktorn inom EU:s utsläppshandel ETS i kombination med en engångsreduktion av antalet utsläppsrätter, så att EU:s utsläpp minskar i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål.
- Besluta om en ny havsmiljölag med en utvärderande funktion likvärdig det Klimatpolitiska rådet.
- Inför full kostnadstäckning (maximal ersättningsnivå) inom miljöersättningen för betesmarker och slåtterängar.
- Öronmärk statliga medel för rening av dricksvatten i kommuner där halterna av PFAS överskrider det hälsobaserade riktvärdet från den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet.
- Uppdra åt Kemikalieinspektionen att undersöka och ge förslag på hur privatimporterade produkters innehåll av farliga kemikalier ska deklareras.
- Satsningar i miljardklassen på statliga styrmedel för gröna renoveringar i miljonprogramsområdena.

Det finns inget förslag som alla riksdagspartier ställer sig bakom.

Oroande framtidsutsikter

Resultatet i denna rapport är oroande. Med dagens riksdagssammansättning finns det endast en majoritet för sex av Naturskyddsföreningens miljöpolitiska förslag, vilket inte ens utgör en tredjedel av de 22 förslagen.

På klimatområdet finns det ett brett stöd för att höja ambitionsnivån i EU:s utsläppshandel, men samtidigt saknas det riksdagsmajoritet för andra viktiga förslag som ett fossilförbud, att öka kolsänkan och att anta en svensk koldioxidbudget.

Av de sju förslag som tydligast kopplar till att främja biologisk mångfald finns det endast en riksdagsmajoritet för två, att införa en havsmiljölag och att öka arealen naturbetesmarker. Tyvärr kan vi konstatera att det saknas en tydlig politiskt vilja att ställa om till ett mer hållbart skogsbruk.

Det område där den politiska enigheten är störst är kemikaliepolitiken. Alla riksdagspartier utom Sverigedemokraterna ställer sig bakom förslaget om att avsätta statliga medel för att rena dricksvatten från miljögiftet PFAS. Det finns också en riksdagsmajoritet för att se över hur farliga kemikalier kan minska i privatimporterade produkter.

Bland de förslag som syftar till att ställa om till ett mer hållbart samhälle finns det med dagens riksdagssammansättning en majoritet för att göra betydande satsningar på gröna renoveringar av bostadsbeståndet i miljonprogrammet. För tre förslag finns det varken en tydlig riksdagsmajoritet för eller mot utifrån partiernas enkätsvar:

- **Inför differentierad vägskatt.** Både Socialdemokraterna och Moderaterna har svarat vet ej till förslaget om differentierad vägskatt medan övriga partier har svarat ja. Utifrån nuvarande riksdagssammansättning räcker det med att ett av de osäkra partierna bestämmer sig för att stödja förslaget för att det ska få majoritet i riksdagen.

- **Flytta ut trålgränsen.** De samlade mandaten för partierna som svarat ja respektive nej på frågan räcker inte för en majoritet utifrån nuvarande mandatfördelning. Kristdemokraterna som är det enda parti som svarar vet ej skulle potentiellt kunna bli vågmästare i frågan om mandaten faller ut på liknande sätt i det kommande valet.

- **Skärp miljöambitionerna i offentlig upphandling.** Socialdemokraterna och Liberalerna svarar båda vet ej till förslaget vilket gör att det saknas en majoritet både för och mot. Med dagens mandatfördelning räcker det om Socialdemokraterna sätter ned foten i frågan för att stödet i riksdagen ska avgöras.

Att riksdagens tre största partier – Socialdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna – uppvisar ett så svagt miljöengagemang är mycket allvarligt i en tid då det krävs kraftfulla politiska reformer om Sverige ska leva upp till åtagandena i Parisavtalet och målsättningarna i de globala målen till 2030.

Kastvindar i miljöpolitiken
– en utvärdering av svensk miljöpolitik 2018 – 2022

I rapporten *Kastvindar i miljöpolitiken* sammanfattas Naturskyddsföreningens bakåtblickande granskning av miljö- och klimatpolitiken under den historiskt turbulenta mandatperioden som gått. För att ge en så heltäckande bild som möjligt granskar vi både regeringen och alla riksdagspartier. I rapportens första del går vi igenom hur regeringen har agerat i miljöpolitiken inom 22 utvalda områden, samt i vilken mån samarbets- och oppositionspartier hjälpt eller stjälpt miljöfrågor i politiken. I den andra delen följer vi upp hur partierna levt upp till sina löften, genom att undersöka hur de agerat i riksdagen i relation till de 18 förslag Naturskyddsföreningen presenterade i en partienkät inför valet 2018. Rankningen av riksdagspartierna bygger på en sammanvägd bedömning av partiernas agerande i de frågor som granskas i rapportens två delar.

Rankning av mandatperiodens miljöbästa partier

Miljöpartiet tar första pallplats tack vare att det har varit pådrivande i regeringssamarbetet med Socialdemokraterna, samtidigt som det har arbetat aktivt i riksdagen för många viktiga miljöfrågor. Partiet har varit den mest positiva kraften för miljön och tydligt bidragit till att höja ambitionsnivån i svensk miljö- och klimatpolitik.

Vänsterpartiet placerar sig på andra plats eftersom det har haft ett aktivt riksdagsarbete och levt upp till nästan samtliga miljölöften från 2018. I opposition har det gett stöd till flera viktiga förslag från regeringen och drivit på för en skarpare politik. Under det senaste året har partiet dock vacklat i sin miljöpolitik, tongångarna svängt och partiet har i några fall till och med agerat i rakt motsatt riktning.
Socialdemokraterna, Liberalerna och Centerpartiet hamnar på en delad tredjeplats. Det är tydligt att januariavtalet har haft en stor inverkan på partiernas resultat, i både positiv och negativ riktning. Socialdemokraterna får ett mestadels positivt omdöme för politiken under regeringen Löfven. Men partiet har fört en betydligt svagare miljöpolitik sedan det blev ensamt regeringsparti i december 2021 och har sedan dess fattat flera miljöskadliga beslut. Som samarbetspartier och i opposition har både Centerpartiet och Liberalerna ställt sig bakom viktiga miljöpolitiska förslag som regeringen har lagt fram, men de har också bidragit till att försvaga miljöpolitiken. I granskningen av hur partierna har levt upp till sina löften sedan valet 2018 skiljer det ganska lite mellan S, L och C. Dessa tre partier hamnar därför på en delad tredjeplats, långt ifrån partierna som toppar granskningen. Men de håller också behörigt avstånd till mandatperiodens miljösämsta partier.

Mandatperiodens miljösämsta partier

Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna placerar sig i botten av granskningen av hur partierna agerat i de frågor som fanns med i Naturskyddsföreningens enkät inför valet 2018. Samtliga tre partier har dessutom utmärkt sig genom att i opposition verka för att försvaga miljöpolitiken på en rad områden. Partierna kommer därför inte bara sämst ut i granskningen, de hamnar även helt utanför prispallen.

22 miljöpolitiska förslag för 2022 - 2026

2

1. Förbjud fossila bränslen

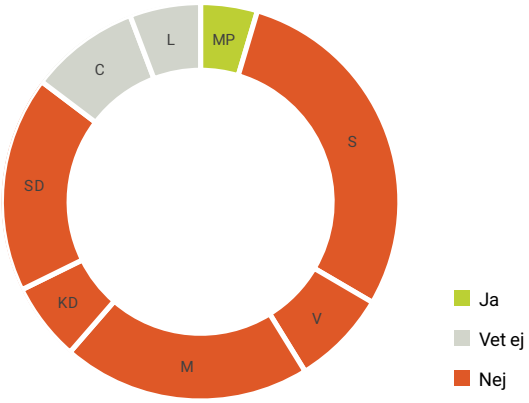

Miljöpolitiskt förslag

Inför ett förbud mot fossila bränslen från och med år 2030.

Bakgrund

Fossila bränslen står för den absoluta merparten av mänsklig klimatpåverkan, och måste fasas ut för att hejda den globala uppvärmningen. Trots satsningar på förnybar energi och klimatomställning är Sverige fortfarande beroende av fossila bränslen, inte minst för transporter och industri. Vårt resterande utsläppsutrymme minskar i rasande takt och vi behöver nu ta tag i det största problemet – förbränning av fossila bränslen. Rådande ekonomiska styrmedel kan ta oss en bit, men inte hela vägen fram. Genom att besluta om ett slutdatum för användningen av fossila bränslen får alla samhällets aktörer en tydlig signal som påskyndar och underlättar utfasningen. Naturskyddsföreningen har visat hur ett nationellt fossilförbud kan genomföras inom ramen för EU-rätten, och användas för att få fler länder att följa efter.

Så svarar partierna

Miljöpartiet svarar ja till förslaget och tilllägger att det vill se ett slutdatum för alla fossila processer och att den sista droppen fossilt drivmedel ska säljas 2030. Partiet skriver även att det behövs en nationell plan för industrins omställning.

Liberalerna och *Centerpartiet* svarar vet ej till förslaget. Liberalerna kommenterar att det inte vill se ett förbud utan förordar att utfasningen av fossila bränslen i stället ska ske genom prissättning på utsläpp och en utfasning av nyförsäljningen av klimatskadliga fordon. Centerpartiet skriver att partiets mål är att fasa ut fossila bränslen senast till 2030 med vissa undantag och att utfasningen företrädelsevis bör ske på EU-nivå.

Vänsterpartiet, *Socialdemokraterna*, *Kristdemokraterna*, *Sverigedemokraterna* och *Moderaterna* svarar alla nej till förslaget. Vänsterpartiet vill i stället förbjuda nyförsäljning av bensin- och dieselbilar från och med 2025 och fasa ut fossila bränslen senast 2035. Socialdemokraterna lutar sig mot utfasningsutredningen i sitt svar och menar att fossila drivmedel ska fasas ut inom transportsektorn och arbetsmaskiner senast 2040 för att nå Sveriges mål om nettonollutsläpp år 2045. Kristdemokraterna kommenterar sitt svar med att ett fossilförbud skulle få mycket stora konsekvenser för hela samhället medan Sverigedemokraternas menar att ett fossilförbud inte bör införas innan infrastrukturen för att elektrifiera transportsektorn har byggts ut. Moderaterna kommenterar att partiet i stället vill att EU ska sätta ett stoppdatum för nyförsäljning av bilar som drivs på fossila bränslen 2030 och att Sverige ska ha som mål att alla nya bilar som säljs 2030 ska kunna drivas på el, fossilfria drivmedel eller bränsle med hög inblandning av biodrivmedel.

I dagsläget är det väldigt lång väg till riksdagsmajoritet för att förbjuda fossila bränslen till 2030 då endast ett parti står bakom förslaget.

2. Besluta om ett mål för ökad kolsänka

Miljöpolitiskt förslag:
Besluta om ett mål om att minst fördubbla kolsänkan i svenska ekosystem till år 2030.

Bakgrund

Kolsänkor är system för att binda och lagra koldioxid. För att nå klimatmålen krävs utöver minskade utsläpp också att kolsänkor och kolförråd skyddas och utökas, utan att samtidigt orsaka negativa konsekvenser för ekosystem och biologisk mångfald. Naturliga klimatlösningar, vilket innebär att kolinlagringen i ekosystem ökas genom att återställa eller skydda dem, är en lovande metod i detta hänseende. Sverige saknar i dagsläget en sammanhållen politik för naturliga klimatlösningar som främjar biologisk mångfald och klimat. För att behålla ledartröjan i klimatarbetet och ta höjd för skogs- och jordbrukets effekter på klimatet behövs ett mål för att öka kolsänkorna i Sverige.

Så svarar partierna

Endast tre partier svarar ja till förslaget, *Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Liberalerna*. Vänsterpartiet kommenterar sitt svar med att paritet har motionerat om ett mål om att fördubbla Sveriges naturliga kolsänka och att det kommer fortsätta verka för ett sådant mål. Liberalerna kommenterar att en ökad kolsänka är kostnadseffektiv åtgärd som även kan bidra till andra miljömål och lyfter fram partiets initiativ till satsningar på återvätning av torvmark. Miljöpartiet vill se att Sverige tar ett samlat grepp på naturbaserade klimatlösningar, åtgärder för att öka kolinlagringen i landskapet och lyfter att det är viktigt är att fokusera på lösningar som kan generera nettoupptag av växthusgaser i närtid.

Sverigedemokraterna, *Moderaterna*, *Kristdemokraterna* och *Centerpartiet* svarar alla nej. *Moderaterna*, *Kristdemokraterna* och *Centerpartiet* hävdar att den brukade skogen ger en större klimatnytta jämfört med den som låts stå genom att skogsråvaror ersätter det fossilbaserade. *Sverigedemokraterna* menar att upptaget av koldioxid i Sverige redan är på en hög nivå och att ett mål om en fördubbling varken är realistiskt eller nödvändigt.

Socialdemokraterna svarar vet ej och kommenterar inte sitt svar närmare.

Sammanfattningsvis finns det inte en majoritet för förslaget. Om Socialdemokraterna, som idag svarar vet ej, skulle ställa sig bakom förslaget skulle det ändå inte finnas en majoritet för att fördubbla kolsänkan med dagens riksdagssammansättning.

3. Anta en svensk koldioxidbudget

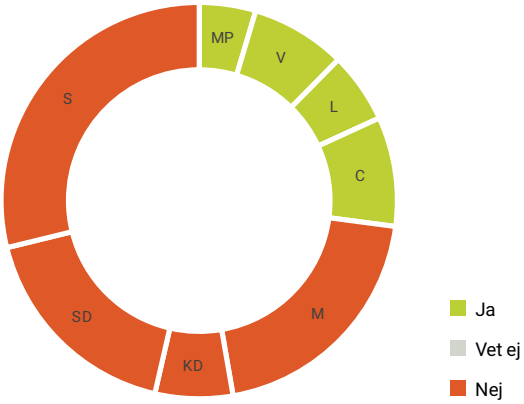

Miljöpolitiskt förslag

Anta en koldioxidbudget för Sverige i linje med Parisavtalets temperaturmål, baserad på IPCC:s sjätte utvärderingsrapport publicerad 2021—2022 och en globalt rättvis fördelning av utsläppsutrymmet.

Bakgrund

Riksdagen har antagit målet att de svenska utsläppen ska minska med minst 85 procent till 2045 jämfört med 1990. För den globala uppvärmningen är det dock halten växthusgaser i atmosfären som spelar roll, inte när utsläppen når noll. För att ett klimatmål ska vara relevant måste det därför också säga något om hur stora utsläppen kan vara fram till dess. Det brukar liknas vid en budget. Flera kommuner och regioner har antagit egna koldioxidbudgetar, men utan en nationell koldioxidbudget riskerar Sveriges långsiktiga klimatmål att tappa kraft.

Så svarar partierna *Miljöpartiet*, *Vänsterpartiet*, *Centerpartiet* och *Liberalerna* svarar ja till förslaget att anta en koldioxidbudget för Sverige. Miljöpartiet vill utse en ansvarig myndighet för att ta fram en årlig nationell koldioxidbudget, som ska ligga till grund för styrmedel och åtgärder. Vänsterpartiet lyfter fram att det sedan tidigare föreslagit att Sverige bör anta en koldioxidbudget med styrmedel. Centerpartiet kommenterar att Sverige ska gå före i klimatpolitiken, men att det krävs en skarp utsläppsminskningskurva inom hela EU för att ett svenskt försprång inte ska möjliggöra ökade utsläpp i andra EU-länder.

Liberalerna svarar också ja, men anser att en svensk koldioxidbudget bör beslutas som en del av EU:s klimatpolitik.

Socialdemokraterna, *Moderaterna*, *Kristdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* svarar nej till förslaget. Moderaterna motiverar det med att det klimatpolitiska ramverket är tillräckligt, samt att en koldioxidbudget riskerar att påverka befintliga styrmedel och resultera i dubbelreglering. Kristdemokraterna framhäver att det tror på en systemomställning genom teknik, och att strikta mål riskerar att motverka sitt syfte. Sverigedemokraterna kommenterar att Sverige inte har en avgörande påverkan på klimatet, samt att den nuvarande regeringens klimatpolitik riskerar att bidra till att produktion flyttas från Sverige till andra länder. Kristdemokraterna lyfter fram teknik och företag som drivande i systemomställning. Socialdemokraterna kommenterar inte sitt svar.

Sammanfattningsvis saknas det idag ett majoritetsstöd för att anta svensk koldioxidbudget, då inget av de större partierna ställer sig bakom förslaget.

4. Inför differentierad vägskatt

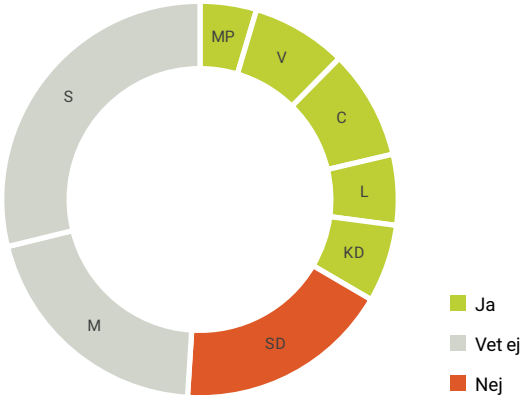

Miljöpolitiskt förslag

Inför differentierad vägskatt för lastbilar och personbilar.

Bakgrund

Idag betalas vägtrafikens samhällskostnader huvudsakligen genom en rak beskattning av drivmedel. Framtidens vägtransporter förväntas i allt högre utsträckning vara elektrifierade och dagens fossila drivmedel fasas ut. Det minskar den direkta klimatpåverkan. Men vägtrafik orsakar även andra kostnader kopplade till buller, hälsoskadliga partiklar från däck och vägbana, markintrång, olyckor, trängsel, samt kostnader för infrastruktur. Kostnader måste då finansieras på ett nytt sätt, förslagsvis genom skatt på såväl svenska som utlandsregistrerade fordon i rörelse som anpassas efter varje fordons miljöpåverkan. Idag betalar alla samma bensin- och dieselpris oavsett var bilen körs, medan en differentierad vägskatt skulle möjliggöra högre beskattning i städerna och lägre på landsbygden.

Så svarar partierna

Liberalerna, *Miljöpartiet*, *Vänsterpartiet*, *Kristdemokraterna* och *Centerpartiet* svarar ja till förslaget. Liberalerna kommenterar att de negativa effekterna av vägtrafik bör kopplas till en kostnad för bilisten som ligger så nära problemet som möjligt. Centerpartiet understryker vikten av ett rättvist och differentierat system för transporter. Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill införa en differentierad vägskatt för lastbilar och ser fördelar med ett liknande system för personbilar, men kommenterar att den exakta utformningen behöver utredas för att säkra ett rättvist system. Kristdemokraterna framhåller att det redan driver förslaget. Flera partier betonar vikten av integritetsperspektiv i utformningen av ett system med differentierad vägskatt.

Moderaterna och *Socialdemokraterna* svarar vet ej. Moderaterna kommenterar att partiet inte har tagit ställning till hur eventuell beskattning av vägtrafiken ska se ut i framtiden men att kostnaderna för bilisterna måste minskas när vägtrafikens miljöpåverkan gör det. Socialdemokraterna uttrycker att partiet vill ha en skattereform och nämner pågående EU-processer som kommer att påverka Sveriges vägavgifter för godstransporter.

Sverigedemokraterna svarar nej vilket de motiverar med att vägskatter och vägslitageskatter drabbar transportföretagen negativt, vilket i nästa led drabbar företag och konsumenter.

De flesta partier uttrycker stöd för att ersätta skatteintäkterna från fossila drivmedel med en differentierad vägskatt för bilar och lastbilar som skulle göra att vägtrafiken i framtiden bär sina egna samhällskostnader. Däremot är det osäkert om en differentierad vägskatt har stöd från en majoritet i riksdagen eftersom Socialdemokraterna och Moderaterna ännu inte satt ner foten rörande förslaget.

5. Höj ambitionsnivån i EU:s utsläppshandel ETS

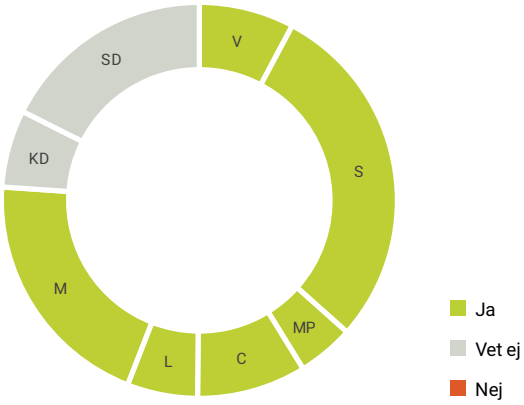

Miljöpolitiskt förslag

Verka för att EU beslutar om en tillräcklig skärpning av den årliga linjära reduktionsfaktorn inom EU:s utsläppshandel ETS i kombination med en engångsreduktion av antalet utsläppsrätter, så att EU:s utsläpp minskar i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål.

Bakgrund

EU:s utsläppshandelssystem ETS är ett av unionens viktigaste klimatstyrmedel, och är av stor betydelse även för genomförandet av de svenska klimatmålen. Nu pågår en översyn av systemet som ska vara färdig 2023. EU:s klimatmål är för lågt satta för att leva upp till Parisavtalet, som innebär att EU:s utsläpp behöver vara nära noll år 2035. I dag styr utsläppshandeln inte ens mot de lågt satta målen. Både skärpta mål och förbättringar av systemet behövs därför. Med dagens system minskar utsläppsutrymmet med 2,1 procent per år vilket leder till nollutsläpp först 2058. EU:s nya klimatmål om att minska utsläppen med 55 procent till 2030 kräver enligt EU-kommissionen en årlig minskning med minst 4,2 procent, vilket motsvarar nollutsläpp kring 2045. För att klara Parisavtalets 1,5-gradersmål måste utsläppen minska snabbare. Det krävs därför beslut om en omfattande engångsreduktion av antalet utsläppsrätter samt en kraftig skärpning av den årliga minskningen, den så kallade årliga linjära reduktionsfaktorn.

Så svarar partierna

Miljöpartiet, *Vänsterpartiet*, *Socialdemokraterna*, *Centerpartiet*, *Moderaterna* och *Liberalerna* svarar ja till förslaget. Miljöpartiet tillägger att partiet vill se en engångsminsking motsvarande 450 miljoner ton utsläppsrätter samt en årlig minskingtakt av antalet utsläppsrätter på 5,2 procent. Vänsterpartiet skriver att EU ETS måste skärpas och att den årliga reduktionstakten är otillräcklig för att leva upp till Parisavtalets 1,5-gradersmål. Socialdemokraterna kommenterar bland annat att det vill att fler sektorer ska täckas, att svenskt överskott av utsläppsutrymme inte ska säljas vidare och att nyutgivning av utsläppsrätter stoppas senast 2050. Centerpartiet vill se engångsminskning av antalet utsläppsrätter och en justering av reduktionsfaktorn för att utsläppstaket ska bli kompatibelt med 1,5-gradersmålet. Liberalerna kommenterar att det utöver en skärpning av EU-ETS även krävs omfattande negativa utsläpp för att hålla temperaturökningen under 1,5 grader. Moderaterna skriver att de välkomnar en engångsreduktion av antalet utsläppsrätter och en skärpning av reduktionsfaktorn men lyfter att det måste ske på ett sätt som värnar europeiska företags konkurrenskraft och inte leder till att produktionen flyttar till länder där utsläppen är mindre reglerade.

Kristdemokraterna och *Sverigedemokraterna* svarar vet ej och kommenterar att de vill verka för att utsläppssystemet ska bli globalt. Kristdemokraterna lägger till att alla växthusgaser och sektorer med stora utsläpp såsom transportsektorn ska ingå i utsläppshandeln. Sverigedemokraterna skriver att det motsätter sig snabbare minskningar än vad EU-kommissionen föreslår.

Alla riksdagspartier utom två ställer sig bakom förslaget om skärpningar i EU:s utsläppshandel. Det finns alltså goda förhoppningar om att det ska finnas en riksdagsmajoritet som vill driva på i frågan även efter valet.

6. Kärnkraft utan understöd

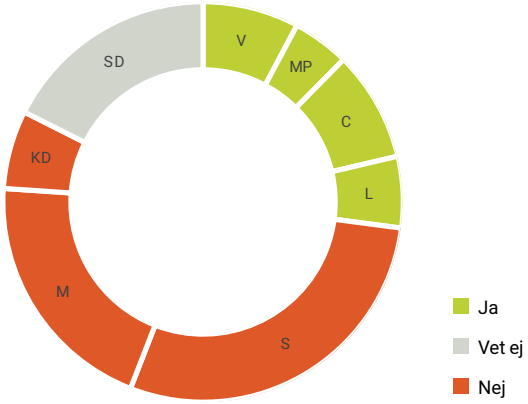

Miljöpolitiskt förslag

Rikta inga stöd till livstidsförlängning av existerande kärnkraftverk eller byggande av nya kärnkraftverk.

Bakgrund

Sveriges fossilfria elproduktion gör stor klimatnytta, såväl inom landet som utomlands genom export. Sveriges elexport ökar dessutom tack vare den snabba utbyggnaden av vindkraft runt om i landet. Även solelen ökar snabbt. Att bygga förnybart är både snabbare och billigare än att bygga kärnkraft. Trots det är det ofta kärnkraft som prioriteras i politiska debatter, vilket tar fokus från den politik som krävs för att klara klimatomställningen, som energi- och transporteffektivisering. Satsningar på utbyggnad av elnät, energieffektivisering och ökad flexibilitet gör betydligt större nytta för att möjliggöra elektrifiering av svensk industri och transporter samt ökad elexport, än satsningar på ny kärnkraft. I nuläget är den dessutom inte konkurrenskraftig vilket gör eventuella satsningar beroende av statliga subventioner.

Så svarar partierna

Miljöpartiet, *Vänsterpartiet*, *Liberalerna* och *Centerpartiet* svarar ja till förslaget. Miljöpartiet kommenterar att det är billigare , säkrare och snabbare att ställa om till förnybar energiproduktion och att det vill att Sverige ska ha 100 procent förnybar elproduktion senast 2040. Vänsterpartiet lyfter fram att kärnkraft är en osäker och dyr energikälla som dessutom försvårar omställning till förnybar energiproduktion, partiet vill därför avveckla kärnkraft så fort som möjligt. Centerpartiet kommenterar att partiet varken vill se statliga subventioner till kärn-, vind-, eller vattenkraft eller stänga ner kärnkraft i förtid med politiska beslut. Liberalerna skriver att subventioner är ett dåligt styrmedel men tillägger att om elförsörjningen hotas kan staten behöva stiga in, i ett sådant läge ska eventuella subventioner vara teknikneutrala och inte riktas till specifika kraftslag.

Sverigedemokraterna svarar vet ej men kommenterar sitt svar med att det behövs satsningar på framtidens kärnkraft. Partiet vill även ändra målet för energipolitiken från 100 procent förnybart till 100 procent fossilfritt.

Kristdemokraterna, *Socialdemokraterna*, och *Moderaterna* svarar nej till förslaget. Kristdemokraterna skriver att det inte vill se statliga subventioner till kärnkraftverk men förespråkar en linje där kärnkraften är en viktig del av den svenska energimixen även efter 2040. Socialdemokraterna lyfter fram att energiöverenskommelsen har skapat långsiktighet och tydlighet för marknadens aktörer och bidrar till nya jobb och investeringar i Sverige. Partiet menar att överenskommelsen inte innehåller något stoppdatum för kärnkraft. Moderaterna kommenterar att det vill värna den svenska kärnkraften, och satsa på nästa generations kärnkraft.

I dagsläget saknas en riksdagsmajoritet för förslaget om att staten inte ska rikta stöd till livstidsförlängning av existerande kärnkraftverk eller byggande av nya kärnkraftverk.

7. Mer och bättre skydd av land och hav

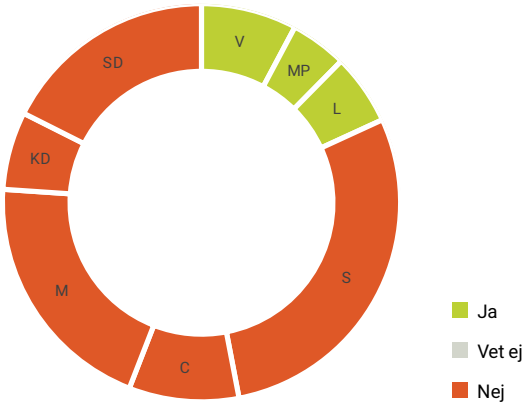

Miljöpolitiskt förslag

Besluta om ett långsiktigt och geografiskt representativt skydd av 30 procent av Sveriges hav och land till år 2030, varav minst en tredjedel av detta ges ett strikt skydd.

Bakgrund

Skyddade områden är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden. Att skydda områden kan också utgöra en klimatåtgärd genom att stärka ekosystemens resiliens mot klimatförändringarna och skapa naturliga kolsänkor. Idag har 15 procent av land och 14 procent av hav ett formellt skydd i Sverige. Skyddet brister dock i geografisk och ekologisk representativitet. Enligt EU:s strategi för biologisk mångfald ska 30 procent av Europas hav och land skyddas till 2030, varav en tredjedel, det vill säga minst 10 procent av havs- och landområdena, ska vara strikt skyddade. Uppdelningen mellan EU:s länder har inte fastslagits. Naturskyddsföreningen anser dock att 30/10- skyddet också ska gälla för Sverige nationellt. Strikt skydd bör innebära ett helhetsskydd där mänskliga aktiviteter som utgör ett hot mot områdets bevarandevärden, såsom gruvdrift, skogsbruk, jordbruk samt fiske och jakt, är förbjudna med undantag för åtgärder som krävs för områdets förvaltning. Alla skyddade områden måste ha tydligt utpekade bevarandemål, en reglering av skadliga verksamheter och en effektiv förvaltning som syftar till att gynna områdets biologiska värden. Därtill krävs långsiktig, tillräcklig och ändamålsenlig finansiering.

Så svarar partierna

Liberalerna, *Miljöpartiet* och *Vänsterpartiet* svarar ja till förslaget. Liberalerna kommenterar att strategin för att skydda värdefulla områden behöver breddas och lyfter fram att det behövs ett sammanhängande skydd samt att hänsyn till ekosystemen är viktigt även i områden utan skydd. Miljöpartiet vill se ett nationellt mål om att skydda minst 30 procent av land och hav, och minst 10 procent strikt skyddat och lyfter att både lagstiftning och myndigheternas tillsyn behöver stärkas för att värdefulla skogar ska skyddas och inte avverkas. Vänsterpartiet menar att skyddade områden i kombination med åtgärder för ett mer hållbart brukande är avgörande för att bevara biologisk mångfald. Partiet lyfter även fram sin motion till riksdagen kopplat till skydd. I motionen vill partiet skydda 30 procent av hav och land, men nämner bara tio procent strikt skydd kopplat till svenska vatten.

Centerpartiet, *Kristdemokraterna*, *Moderaterna*, *Sverigedemokraterna* och *Socialdemokraterna* svarar nej till förslaget. Centerpartiet, Kristdemokraterna och Moderaterna skriver att Sverige redan skyddar mycket natur. Centerpartiet lyfter att det först vill satsa på restaurering av redan skyddade områden, att det vill se EU-gemensamma definitioner av skyddad mark, samt att naturskyddet ska bygga på frivillighet. Moderaterna menar att det svenska skogsbruket visar att det går att kombinera höga naturvärden med brukande. Sverigedemokraterna anser inte att dagens skydd behöver utökas. Socialdemokraterna lyfter att det vill se ett globalt mål om att 30 procent av havet ska omfattas av marint områdesskydd.

Sammanfattningsvis saknas en riksdagsmajoritet för att besluta om ett långsiktigt och geografiskt representativt 30/10-skydd av Sveriges havs- och landområden till år 2030.

8. En ny havsmiljölag

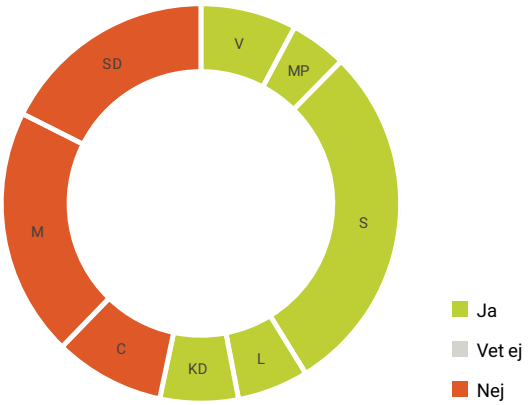

Miljöpolitiskt förslag

Besluta om en ny havsmiljölag med en utvärderande funktion likvärdig det Klimatpolitiska rådet.

Bakgrund

Havet ser inga gränser, vilket ställer stora krav på samarbete mellan många olika aktörer på olika nivåer - lokalt, nationellt, inom EU och globalt. Hur havet ska nyttjas och bevaras styrs även av mål på nationell och internationell nivå, och havspolitiken och havsförvaltningen är uppdelade på många olika politikområden. Beslut om och tillsyn av verksamheter som påverkar havet tas dessutom av olika departement, myndigheter och sektorer. Det saknas alltså såväl helhetsgrepp som gemensamma målbilder och styrmedel, och ingen har en helhetsbild. För att göra havspolitiken mer sammanhållen och långsiktig har Miljömålsberedningen föreslagit en ny havsmiljölag med en utvärderande tvärvetenskaplig funktion. Inspirationen kommer från det klimatpolitiska ramverket. Enligt förslaget ska regeringen varje mandatperiod lägga fram en havsmiljöproposition. Det kan vara en viktig nyckel för att göra havsmiljön till ett långsiktigt prioriterat politikområde, samt säkerställa att Sveriges riksdag och regering tar ett helhetsgrepp om havens miljöproblem.

Så svarar partierna

Socialdemokraterna, *Miljöpartiet*, *Vänsterpartiet*, *Liberalerna* och *Kristdemokraterna* svarar ja till förslaget. Miljöpartiet lyfter att Miljömålsberedningens havsförslag måste genomföras och att en havsmiljölag med en utvärderande funktion och en havsmiljöproposition varje mandatperiod är centrala delar i ett krispaket för våra hav. Vänsterpartiet kommenterar att det verkat för Miljömålsberedningens förslag och kommer fortsätta arbeta för att en havsmiljölag ska antas under kommande mandatperiod. Liberalerna och Kristdemokraterna kommenterar båda att de står bakom Miljömålsberedningens förslag. Liberalerna tillägger att det finns en lång rad åtgärder för haven som också behöver genomföras, utöver att införa en havsmiljölag.

Sverigedemokraterna, *Moderaterna* och *Centerpartiet* svarar nej till Naturskyddsföreningens förslag. Sverigedemokraterna kommenterar att det vill värna marin miljö och vill se en bättre styrning av havspolitiken, men att det inte ser behovet av en ny havsmiljölag. Moderaterna svarar att det står bakom intentionerna i lagen, såsom årlig uppföljning, men anser inte att det behövs en lag. Centerpartiet kommenterar att en sådan lag riskerar att bidra till att urholka de svenska miljömålen. Partiet vill i stället att miljömålssystemet ses över och tydligare kopplas till de globala målen i Agenda 2030.

Förslaget om en ny havsmiljölag är ett av sex förslag som har ett majoritetsstöd i riksdagen med nuvarande mandatfördelning.

9. Flytta ut trålgränsen

Miljöpolitiskt förslag

Besluta om utflyttad trålgräns för både bottentrålning och pelagisk trålning till 12 sjömil längs hela Sverige kust med möjlighet att avsätta begränsade trålområden där miljöpåverkan är ringa.

Bakgrund

Fiske med trål är den vanligaste fiskemetoden i Sverige. Bottentrålning bidrar till att många bottenlevande djur dör och deras livsmiljö förstörs av trålarnas framfart. Bottnarnas förmåga att lagra kol, en enormt viktig funktion för klimatet, påverkas också negativt. Pelagisk trålning – trålning i den fria vattenmassan – kan å andra sidan medföra ett alltför stort uttag av fisk, vilket inte minst har haft negativ påverkan på strömmingen i Östersjön. I dagsläget är trålning tillåtet i princip överallt, med undantag av vissa skyddade områden och delar av området innanför trålgränsen. EU:s gemensamma fiskeripolitik är styrande för hur och var fiske bedrivs, men Sverige har möjlighet att införa nationella regleringar innanför territorialgränsen, det vill säga 12 sjömil. Om fiskeavtal med grannländer är ett hinder, kan de omförhandlas eller sägas upp. Att begränsa trålfisket är en viktig miljöåtgärd som kan bidra till bättre bottenmiljöer, öka kolinlagringen och gynna fiskbestånden.

Så svarar partierna

Vänsterpartiet, *Miljöpartiet*, *Sverigedemokraterna*, *Centerpartiet* och *Liberalerna* svarar ja till förslaget. Vänsterpartiet kommenterar att det vill se en starkare permanent reglering av den negativa påverkan som trålning har på ekosystemen. Miljöpartiet skriver att trålgränsen måste flyttas ut till 12 sjömil att fiskelagen behöver ses över omgående. Partiet vill även förbjuda bottentrålning. Sverigedemokraterna svarar att det överväger att föreslå ett förbud mot trålning med större fartyg för att gynna det småskaliga kustfisket. Centerpartiet kommenterar att det finns tillräckligt med underlag för att flytta ut trålgränsen med försiktighetsprincipen som utgångspunkt, men att det ska finnas undantag för hållbart kustnära och regionalt fiske. Liberalerna lyfter att det behövs ett trålförbud vid kusten, och att det i nästa steg kan bli aktuellt att pausa det industriella fisket. Partiet vill dock se en möjlighet till avsteg och undantag för småskaligt kustnära fiske.

Kristdemokraterna svarar vet ej och kommenterar att förslaget kan vara en åtgärd för att förbättra möjligheterna för mer traditionellt skärgårdsfiske, men att det vill tillsätta en utredning för att få bättre beslutsunderlag.

Socialdemokraterna och *Moderaterna* svarar nej till förslaget. Socialdemokraterna kommenterar sitt svar med att partiet ser det som mycket angeläget att trålgränsen flyttas ut för storskaligt fiske, men att det också är viktigt att förändringar sker med stöd i vetenskapliga underlag och i samverkan med berörda länder. Moderaterna anser att trålgränsen i Östersjön ska flyttas ut till 12 sjömil men tillägger att lokala skötselavtal mellan yrkesfisket och staten ska undantas från förbud mot bottentrålning i skyddade områden.

De samlade mandaten för partierna som svarat ja respektive nej till förslaget räcker inte för en majoritet utifrån nuvarande mandatfördelning. Kristdemokraterna, som är det enda parti som svarar vet ej, skulle potentiellt kunna bli vågmästare i frågan om mandaten faller ut på liknande sätt i det kommande valet.

10. En ny och hållbar skogspolitik

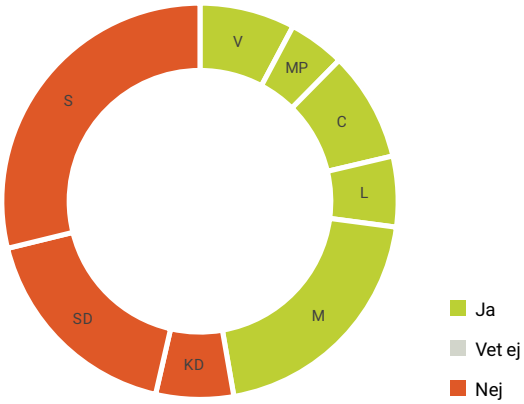

Miljöpolitiskt förslag

Besluta om en bred översyn av skogspolitiken för att Sverige ska kunna nå riksdagens miljökvalitetsmål samt leva upp till EU:s naturvårdsdirektiv och kommande EU-krav om ökad kolsänka.

Bakgrund

Sedan skogspolitiken utformades för snart 30 år sedan har mycket hänt, bland annat har riksdagen fattat beslut om Sveriges miljömål. Det är emellertid uppenbart att miljömålen inte nås med nuvarande skogspolitik. Medan politiken misslyckas med att styra mot ett ekologiskt hållbart nyttjande av skogen, ökar omvärldens krav på hållbarhet ständigt. Det nyttjande av skogen som följer av dagens politik brister även vad gäller social och ekonomisk hållbarhet. Skogsbruket har inte bara utarmat skogslandskapet utan också gett sämre förutsättningar för samerna att bevara sin kultur och sitt levnadssätt. Lönsamheten är låg, vilket i synnerhet påverkar den enskilda markägaren. I jämförelse med för ett halvt sekel sedan är sysselsättningen markant lägre. Det har dessutom resulterat i skogar som är illa rustade att möta klimatförändringarna. Politikens oförmåga att hantera utmaningarna har orsakat en polariserad debatt och växande konflikter. Läget kräver en bred översyn av skogspolitiken, vilket tydliggjordes i Skogsutredningen 2019. Det är hög tid att politiken tar ett helhetsgrepp om skogsfrågan och börjar styra mot omställning till ett naturnära och hållbart skogsbruk.

Så svarar partierna

Moderaterna, *Centerpartiet*, *Liberalerna*, *Vänsterpartiet* och *Miljöpartiet* svarar alla ja till förslaget. Från partiernas fritextsvar framkommer dock vissa skillnader i partiernas åsikter om dagens skogsbruk och vilka ändringar som krävs i skogspoliti-

ken. Centerpartiet menar att politiken måste sätta ned foten i flera centrala skogspolitiska frågeställningar och det behövs en översyn av hur målen ska vara formulerade och tillämpas. Partiet menar vidare att det är politiken, inte myndigheter, som ska balansera olika intressen i skogen mot varandra. Moderaterna vill att skogspolitiken reder ut de målkonflikter som finns så att skogsbruket kan bedrivas med bibehållen hög produktion och hänsyn till naturvärden. Partiet nämner särskilt artskyddet i skogen som exempel. Liberalerna menar att skogspolitikens miljömål och produktionsmål kan och bör förenas och lyfter att det går att driva ett lönsamt skogsbruk även med mer skonsamma metoder än de som används i dag.

Vänsterpartiet kommenterar att skogspolitiken behöver uppdateras för att kunna nå miljömålen och ett hållbart brukande av naturresurser. Miljöpartiet skriver att dagens skogsbruk inte är hållbart och att det behövs en grönare skogsvårdslag för att nå miljömålen. Partiet lyfter bland annat att det behövs mer hyggesfritt skogsbruk och att begränsning av kalhyggen.

Socialdemokraterna och *Kristdemokraterna* svarar nej och lyfter båda fram att den nuvarande skogspolitikens jämställda mål om produktion och naturvård som något positivt. *Sverigedemokraterna*, som också svarar nej, skriver att det behövs regelförenklingar och en starkare äganderätt i svenskt skogsbruk och tillägger att åtgärder som behövs för ett mer miljö- och klimatanpassat skogsbruk inte får äventyra ekonomin.

Fem av åtta riksdagspartierna svarar ja till förslaget, men utifrån deras fritextsvar är det inte självklart att alla partier som svarat ja också vill se en översyn av skogspolitiken som är i linje med vårt förslag. Trots att en majoritet av partierna svarar ja till förslaget räcket inte deras samlade mandat till en majoritet i riksdagen med dagens mandatfördelning.

11. Låt statens skogar vara föregångare för ett hållbart nyttjande av skogen

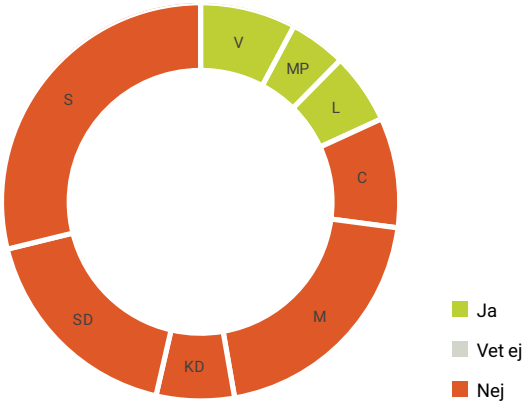

Miljöpolitiskt förslag

Ersätt avkastningskravet för Sveaskog med ett generellt samhällsuppdrag till alla de statliga skogsförvaltarna som styr mot att nå de miljömål och internationella åtaganden som rör skog.

Bakgrund

Offentligt ägda bolag och myndigheter spelar en viktig roll i arbetet med att skapa en hållbar förvaltning av skogen vilket är en förutsättning för att nå Sveriges miljömål, inklusive att upprätthålla ekosystemtjänster. Statligt ägda Sveaskog som är Sveriges största skogsägare har höga hållbarhetsambitioner men brister ofta i implementeringen. Såväl miljörörelsen som urfolket samerna har i många år kritiserat Sveaskog för bland annat avverkningar av skyddsvärda skogar, bristande transparens och för att kraftig försvåra för samernas grundlagsskyddade rättigheter att nyttja mark och vatten för renskötseln. För att Sveaskogs verksamhet ska kunna bedrivas på ett hållbart sätt som styr mot miljömålen måste uppdragsbeskrivningen reformeras och avkastningskravet sänkas. Även förvaltningen av skog som ligger under Statens Fastighetsverk och

Fortifikationsverket behöver ses över i syfte att nå miljömålen. Det statliga skogsinnehavet uppgår till 17 procent av all skog i Sverige. Det finns en stor potential att snabba på arbetet med att nå såväl nationella mål som internationella åtaganden, om all den statliga marken nyttjas för skydd, restaurering eller inbyten.

Så svarar partierna

Vänsterpartiet, *Miljöpartiet* och *Liberalerna* är de enda partierna som svarar ja till förslaget. Vänsterpartiet kommenterar att lönsamhet i statliga bolag inte ska gå före samhällsnyttan och att statens ägande ska användas aktivt för att bygga Sverige ekologiskt hållbart. Miljöpartiet skriver att det utöver att ersätta avkastningskravet med ett samhällsmål för Sveaskog och de statliga skogsförvaltarna, även vill se ett minskat virkesuttag och mål för naturnära och hyggesfritt skogsbruk. Liberalerna menar att statliga bolag och skogsförvaltare kan utveckla sitt skogsbruk för att bli mer skonsamt för ekosystemen och skriver att Sveaskogs avkastningskrav kan behöva omformuleras.

Socialdemokraterna, *Centerpartiet*, *Moderaterna*, *Kristdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* svarar alla nej till förslaget och förordar att målen för miljö och produktion fortsatt ska väga lika tungt. Socialdemokraterna menar partiet att Sveaskogs avkastningsmål är satta med utgångspunkten att bolaget ska vara ett föredöme inom hållbarhet. Centerpartiet framhåller att Sveaskog ska kunna bedriva sin verksamhet på marknadsmässiga grunder och att i de fall naturändamål är prioriterat för statens markinnehav är det bättre att myndigheter hanterar det ansvaret. Moderaterna kommenterar att Sveaskog ska bedriva ett aktivt skogsbruk i enlighet de lagar som gäller. Partiet anser även att statens innehav av skog ska användas för markbytesprogram och på så sätt kan bidra till miljömålen. Kristdemokraterna menar att Sverige har ett ansvar att bruka våra skogar, inte minst i klimatomställningen och tillägger att det inte håller med om att Sverige inte når upp till internationella åtaganden på skogsområdet. Sverigedemokraterna skriver staten ska sköta sina skogar väl och dessutom utveckla nya skogsbruksmetoder på delar av innehavet och tillägger att partiet motsätter sig att staten ska sälja ut Sveaskog.

Det saknas idag en riksdagsmajoritet för förslaget. Eftersom riksdagens tre största partier säger nej verkar det mycket osannolikt att Sveaskogs avkastningskrav kommer ett ersättas med ett samhällsmål under kommande mandatperiod.

12. Stärk det ekologiska lantbruket

Miljöpolitiskt förslag

Besluta om riksdagsbundna mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030.

Bakgrund

Ekologisk produktion är en integrerad del av det svenska lantbruket och har under lång tid framgångsrikt kombinerat matproduktion och minskad miljöpåverkan. Det bidrar direkt till miljömål som ett rikt odlingslandskap och en giftfri miljö. I ekologisk produktion används ytters få bekämpningsmedel och ingen konstgödsel. Den pågående krisen för ekosystem och biologisk mångfald ökar behovet att ställa om matproduktionen till ekologisk odling. Därför har EU:s från jord till bord-strategi 25 procent ekologisk areal till år 2030 som mål. Sverige har geografiskt givna fördelar för ekoproduktion och bör därför ha än högre ambitioner. För ett långsiktigt arbete med att stärka ekolantbrukets bidrag till en hållbar livsmedelskedja vore riksdagsbundna mål om ekologisk produktion och konsumtion ett sätt att tydliggöra de politiska ambitionerna gentemot branschen. Idag omfattar ekologiskt jordbruk 20 procent av jordbruksarealen i Sverige och ekologiska livsmedel utgör cirka 38 procent av konsumtionen i offentlig sektor.

Så svarar partierna

Vänsterpartiet och *Miljöpartiet* svarar ja till förslaget och vill båda se högre målsättningar än Naturskyddsföreningens förslag. Vänsterpartiet kommenterar att konsumtionsmålet är väl avvägt till 2030, men vill att Sverige antar en högre målsättning gällande ekologiskt brukad areal. Miljöpartiet vill att minst 50 procent av jordbruksmarken ska vara ekologisk, och att livsmedelskonsumtionen i offentlig sektor ska uppgå till 75 procent år 2030.

Liberalerna svarar vet ej till förslaget och kommenterar att det behövs en helhetssyn där såväl det ekologiska lantbruket och det konventionella lantbruket spelar roll, och välkomnar mer forskning på området.

Socialdemokraterna, *Centerpartiet*, *Moderaterna*, *Kristdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* svarar nej till förslaget. Socialdemokraterna som inte vill se ett riksdagsbundet mål, lyfter att Jordbruksverket tagit fram en åtgärdsplan för att främja regeringens inriktningsmål för ekologisk produktion och konsumtion inom ramen för med livsmedelsstrategin. Centerpartiet skriver att det inte vill se bindande produktions- och konsumtionsmål, utan vill att fokus ska ligga på det samlade lantbrukets miljö- och klimatavtryck. Moderaterna menar att både ekologisk och konventionell produktion har sin plats, men att svensk konventionell livsmedelsproduktion är långt fram på miljöområdet och att ekologisk produktion innebär lägre volymer som riskerar att minska den svenska produktionsmängden.

Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna vill att konsumenternas efterfrågan ska vara styrande. Sverigedemokraterna skriver att båda produktionsformerna har goda förutsättningar för att samexistera på marknaden.

Sammanfattningsvis saknas det ett majoritetsstöd för förslaget.

13. Öka arealen naturbetesmarker

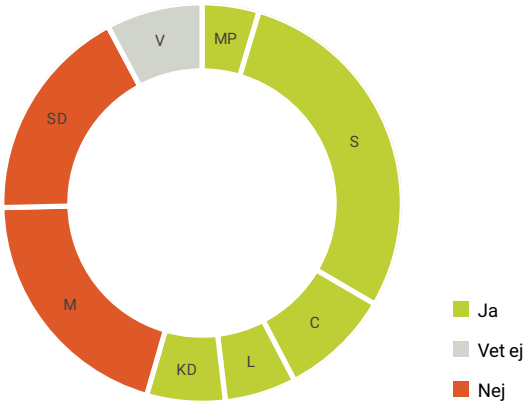

Miljöpolitiskt förslag

Inför full kostnadstäckning (maximal ersättningsnivå) inom miljöersättningen för betesmarker och slåtterängar.

Bakgrund

Naturbetesmarker och slåtterängar utgör odlingslandskapets mest artrika miljöer. Biologisk mångfald är i sin tur en förutsättning för såväl ekosystemtjänster, framtida livsmedelsproduktion som resiliens mot klimatförändringar. Samtidigt fortsätter betesmarkerna att växa igen i Sverige. För att vända trenden behöver en större areal gräsmarker skötas med bete, och igenvuxna marker behöver restaureras. Det förutsätter att det är ekonomiskt möjligt för lantbrukare att hålla djur på dessa marker. Dagens miljöersättning täcker inte kostnaderna för att hålla djur på bete, enligt Jordbruksverkets beräkningar, trots höjningen i nya förslaget till strategisk plan. Det finns även många betesmarker som inte passar in inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP), där ett kompletterande nationellt stöd kan fylla en viktig roll.

Så svarar partierna

Fem av åtta riksdagspartier, *Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna* svarar ja till förslaget. Socialdemokraterna och Liberalerna lyfter fram vikten av odlingslandskapets och lantbrukets roll för biologisk mångfald. Miljöpartiet kommenterar att ökad ersättning behövs för att både bibehålla och öka den betesbaserade djurhållningen. Centerpartiet menar att förslaget är en rimlig målsättning, men tillägger att med en begränsad budget kan pragmatiska överväganden behöva göras utifrån vilka åtgärder som ger störst samhällsnytta. Kristdemokraterna skriver att lantbrukaren självklart ska ha full kostnadstäckning för betesmarkdriften men menar samtidigt att de största hindren för betesdrift idag är regler, administration och rovdjurspolitiken.

Vänsterpartiet lyfter fram att betesmarker som positivt både för biologisk mångfald och Sveriges självförsörjning men svarar vet ej med hänvisning till att partiet kommer att avgöra vilken ersättningsnivå som är lämplig i kommande budgethantering.

Moderaterna och *Sverigedemokraterna* svarar nej till förslaget. Båda partierna menar att ett konkurrenskraftigt och lönsamt jordbruk skapar förutsättningar för att hålla betesmarker. Partierna framhåller regelförenklingar och skattesänkningar som lösning för att öka lönsamheten inom jordbruket.

Det finns i dagsläget en riksdagsmajoritet för förslaget om att införa full kostnadstäckning för betesmarker och slåtterängar. Men hur mandaten faller ut i riksdagsvalet och vilka politiska allianser som byggs efter valet kommer sannolikt att vara avgörande för om förslaget kan antas av riksdagen under nästa mandatperiod.

14. Ny skatt på bekämpningsmedel

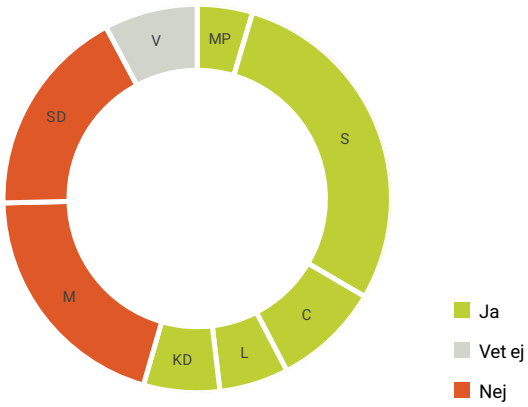

Miljöpolitiskt förslag

Besluta om införande av en skatt på bekämpningsmedel där skattesatsen sätts utifrån preparatens risker för hälsa och miljö.

Bakgrund

Användning av kemiska bekämpningsmedel i jordbrukslandskapet innebär risker både för människors hälsa och för miljön. Bekämpningsmedel är ofta giftiga för fler organismer än vad de är framtagna för att bekämpa. De stannar inte heller på åkrarna där de används, utan kan färdas långa avstånd via jord och i vattendrag och påverka djur och växter. Sverige har länge haft en målsättning om att minska hälso-och miljöriskerna med användningen av bekämpningsmedel, men trots detta har riskerna inte minskat på 25 år. Det beror bland annat på en ineffektiv bekämpningsmedelsskatt, som missgynnar medel med låg risk, och i stället styr användningen mot mer farliga preparat. Två statliga utredningar (SOU 2003:9 och SOU 2017:102), har konstaterat att den nuvarande skattemodellen har varit ett ineffektivt verktyg för att minska riskerna, men trots detta har ingen förändring skett. Samtidigt visar erfarenheter från våra nordiska grannländer att en riskdifferentierad skatt på bekämpningsmedel effektivt kan styra användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket mot mindre farliga preparat.

Så svarar partierna

Liberalerna, *Miljöpartiet* och *Vänsterpartiet* svarar ja till förslaget. Liberalerna kommenterar sitt svar med att miljöskatter bör utgå från principen att förorenaren betalar. Miljöpartiet och Vänsterpartiet lyfter att de redan lagt fram förslag om en sådan skatt. Miljöpartiet tillägger att även medel med låg giftighetsgrad kan orsaka cocktaileffekter tillsammans med andra preparat.

Centerpartiet, *Moderaterna*, *Kristdemokraterna*, *Sverigedemokraterna* och *Socialdemokraterna* svarar nej till förslaget. Centerpartiet menar att utvecklad kunskap och rådgivning är mer effektiva åtgärder. Moderaterna anser att det svenska jordbruket använder relativt lite bekämpningsmedel och menar att det vore önskvärt om EU tar efter Sverige. Kristdemokraterna skriver att det är bra att arbeta för mindre farliga preparat men att det är emot skatt som styrmedel. Sverigedemokraterna kommenterar att det vill se en utredning om hur dagens bedömnings- och tillståndssystem fungerar och skriver att biologiska bekämpningsmedel kan minska användningen av kemiska preparat och därmed belastningen på miljön. Socialdemokraterna menar att det inte nödvändigtvis är förändringar på skattesidan som är det mest effektiva eller lämpliga för att minska påverkan på odlingslandskapet.

I dagsläget finns det en stor majoritet mot förslaget att införa en differentierad kemikalieskatt.

15. Mål för minskad materialkonsumtion

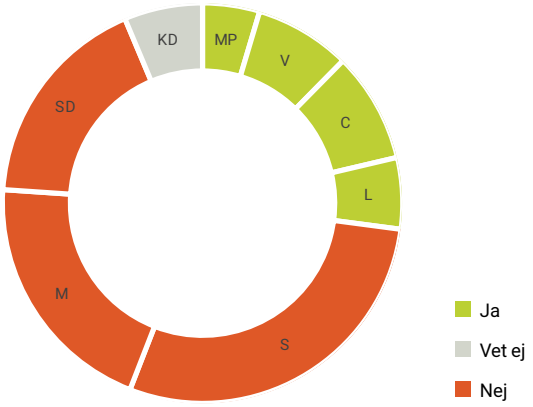

Miljöpolitiskt förslag

Anta ett mål om minst 75 procents minskning av materialfotavtrycket i Sverige till år 2050.

Bakgrund

Konsumtion av såväl prylar som tjänster orsakar utsläpp och ökar resursanvändningen. Sveriges och svenskarnas sammantagna konsumtion av råvaror är stor och behöver minska. Sveriges inhemska materialkonsumtion uppgick enligt SCB till 255 miljoner ton år 2020, vilket motsvarar nästan 25 ton per invånare. Det globala genomsnittet är 12 ton per person, medan det i ett låginkomstland bara är 2 ton per invånare. Användningen av både förnybara och icke-förnybara resurser behöver minska i samhället, genom såväl minskad konsumtion som ökad resurseffektivitet. Enligt en rapport[1] från det tyska Naturvårdsverket (2018) behöver materialfotavtrycket minskas och hållas inom gränsen 5–8 ton/capita och år senast 2050. För Sveriges del innebär det att vårt materialfotavtryck behöver minska med 75–85 procent till år 2050, för att kunna hålla oss inom den planetära gränsen för hållbar resursanvändning.

Så svarar partierna

Vänsterpartiet, *Miljöpartiet*, *Centerpartiet* och *Liberalerna* svarar alla ja till förslaget. Miljöpartiet kommenterar att det är helt nödvändigt med mål, men att det också behövs styrmedel och uppföljning för att nå en minskad materialkonsumtion. Centerpartiet skriver att det vill se ett liknande men ännu mer ambitiöst mål och partiet vill lagstifta om att Sverige ska ha en cirkulär ekonomi till 2040. Liberalerna kommenterar sitt kryss med att materialanvändningen kan och bör minska och att en minskning med 75 procent sannolikt är en rimlig ambition för många material.

Kristdemokraterna svarar vet ej och kommenterar att materialfotavtrycket behöver minska men att partiet ännu inte tagit ställning till någon tidshorisont för detta.

Socialdemokraterna, *Moderaterna* och *Sverigedemokraterna* svarar nej till förslaget. Socialdemokraterna kompletterar sitt svar med att resurseffektiv materialanvändning, minskat uttag av ny råvara och minskad deponering av avfall är en viktig utgångspunkt för omställningen. Moderaterna anser inte att det behövs ett 2050-mål på området, utan menar att fokus i stället bör ligga på att minska hinder i form av regler och skatter som motverkar återvinning och återbruk. Sverigedemokraterna kommenterar att ett mål för ”materialkonsumtionsbaserade utsläpp” måste ta hänsyn till hur utsläppen i övriga världen förändras.

Sammanfattningsvis saknas ett majoritetsstöd för att anta ett mål om minskning av materialfotavtrycket till år 2050, då inget av de större partierna svarar ja till förslaget.

1 Umweltbundesamt, Resource-Efficient Pathways towards Greenhouse-Gas-Neutrality – RESCUE Summary Report, 2019

16. Dricksvatten utan PFAS

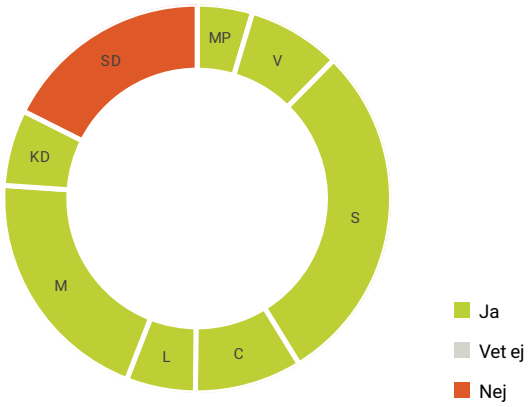

Miljöpolitiskt förslag

Öronmärk statliga medel för rening av dricksvatten i kommuner där halterna av PFAS överskrider det hälsobaserade riktvärdet från den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet.

Bakgrund

PFAS är en grupp mycket svårnedbrytbara ämnen som sedan 50-talet använts till en rad olika ändamål. Dessa kemikalier finns spridda över hela jordklotet och så gott som alla människor har PFAS i sitt blod. Främsta källan är mat och dryck, eftersom naturen är förorenad av PFAS. Nya rön visar att PFAS-ämnen ger negativa hälsoeffekter redan vid mycket låga halter, som är vanligt förekommande i blodet på Sveriges befolkning. Samtidigt visar ett flertal kartläggningar att dricksvattnet på flera orter i Sverige innehåller så höga halter av PFAS att befolkningen riskerar att få i sig mer än vad den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) anser vara säkert. På EU-nivå förbereds nu ett förbud mot alla PFAS-ämnen, men det kommer inte att lösa problemet med de höga halterna som redan finns i svenska dricksvattentäkter. För att skydda befolkningen i drabbade områden behövs även andra insatser här och nu. Att installera kolfilter eller investera i annan reningsteknik är dock mycket kostsamt för vattenverken, varför staten behöver avsätta pengar till kommunerna för åtgärder som säkerställer ett rent dricksvatten.

Så svarar partierna

Alla partier utom *Sverigedemokraterna* svarar ja till förslaget. *Vänsterpartiet* skriver att det behövs statliga medel till kommunerna både för att hantera PFAS och för att öka investeringarna för en mer hållbar vattenhantering. *Socialdemokraterna* lyfter fram sin satsning på 25 miljoner kronor i budget för 2022 för att bland annat minska spridningen av PFAS och öka sanering av förorenande områden. *Moderaterna* kommenterar att det föreslagit medel för bland annat sanering av PFAS i dricksvatten i sin budget, och att en sådan satsning kan användas för bland annat investeringar vid reningsverk.

Centerpartiet skriver att det vill se ökade statliga medel för att utrusta de svenska vattenreningsverken med modern och avancerad reningsteknik som kan rena vattnet från såväl PFAS som andra skadliga kemikalier och föroreningar.

Liberalerna kommenterar att staten bör stödja kommunerna i att göra de investeringar som krävs och framhåller att staten bär ett ansvar eftersom PFAS-problematiken till stor del orsakats genom Försvarsmaktens verksamhet och att det fortfarande är tillåtet att sprida PFAS. *Miljöpartiet* menar att det är viktigt att staten tar ansvar för att säkerställa tillgången till rent vatten i kommunerna, särskilt för kommuner med svag ekonomi. Partiet lyfter även fram statens ansvar för föroreningar som Försvarsmakten orsakat.

Sverigedemokraterna som svarar nej till förslaget kommenterar att det är kommunernas ansvar att ordna vattenförsörjningen.

Det finns idag en av en bred riksdagsmajoritet för förslaget vilket ger goda förhoppningar om statliga satsningar på rening av dricksvatten med höga halter PFAS. Detta oavsett hur mandaten faller ut och vilken regering som tillträder.

17. Säkra giftfria materialflöden

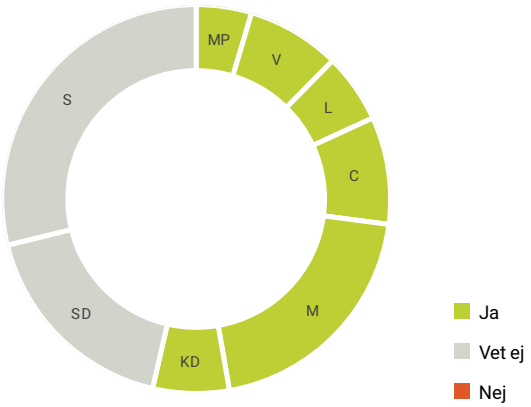

Miljöpolitiskt förslag

Förslag: Uppdra åt Kemikalieinspektionen att undersöka och ge förslag på hur privatimporterade produkters innehåll av farliga kemikalier ska deklareras.

Bakgrund

Sedan januari 2021 behöver alla företag som producerar artiklar och produkter, eller släpper dem på EU-marknaden, redovisa innehållet av särskilt farliga ämnen (SVHC-ämnen) till den europeiska databasen för särskilt farliga ämnen (SCIP-databasen). Redovisningsreglerna kommer dock inte åt privatpersoners import via den växande näthandeln. Artiklar och produkter med farliga kemikalier fortsätter därför att oreglerat flöda in till Sverige och EU. Detta undergräver arbetet för giftfria materialflöden i den cirkulära ekonomin, och i slutändan målet för giftfri miljö. Tillgången till information om farliga kemikalier i privatimporterade varor behöver därför vara densamma som för företagsimporterade varor.

Så svarar partierna

Miljöpartiet, *Liberalerna*, *Moderaterna*, *Vänsterpartiet*, *Kristdemokraterna* och *Centerpartiet* svarar ja till förslaget. Miljöpartiet kommenterar att det är oerhört viktigt att komma åt de ökande materialflödena från privatimporten. Moderaterna vill se riktlinjer för bättre marknadskontroll av kemikalier och information till allmänheten om förekomsten av förbjudna kemikalier i produkter som importeras från tredjeland. Liberalerna lyfter att det behövs information, inte minst till ungdomar, om vilka risker det medför att använda produkter som inte uppfyller svensk och europeisk kemikalielagstiftning. Kristdemokraterna kommenterar att förslaget är självklart bra men att de är osäkra på om det går att hitta en genomförbar lösning. Centerpartiet menar att det är bra att utreda frågan men vill undvika att det leder till mer onödig administration för den enskilde konsumenten.

Socialdemokraterna och *Sverigedemokraterna* svarar vet ej. Sverigedemokraterna kommenterar att arbetet med att reglera kemikalieanvändning måste präglas av evidensbaserad forskning och rimliga överväganden mellan för- och nackdelar.

Det finns en bred blocköverskridande majoritet för förslaget, och inget parti säger tydligt nej.

18. Skattereform som bidrar till klimat- och miljömål

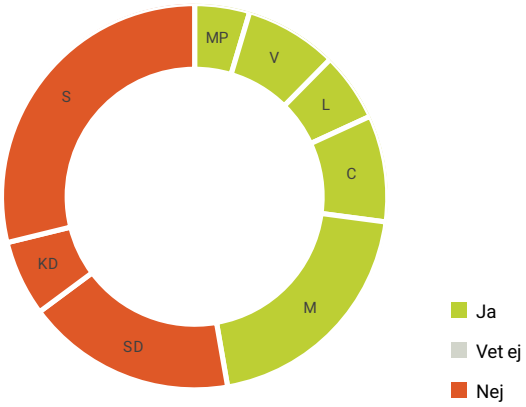

Miljöpolitiskt förslag

Genomför en genomgripande skattereform som tydligt styr mot miljömålen.

Bakgrund

Sverige uppfyller idag endast 1 av 16 miljömål. Skattesystemet ett viktigt verktyg för att skapa det samhälle vi vill ha, både genom att ge finansiering till gemensamma ändamål och genom att styra i hållbar riktning. Skattesystemet behöver reformeras för att understödja en effektiv miljöpolitik, i stället för att som nu delvis verka i rakt motsatt riktning genom att subventionera ohållbara metoder.
Behovet av en skattereform har lyfts av flera politiska partier då det sedan den senaste stora skattereformen i början av 1990-talet har införts en rad förändringar och undantag, samtidigt som samhället har genomgått stora förändringar med bland annat digitalisering och EU-medlemskap. I en internationell jämförelse har Sverige hög skatt på arbete, låg skatt på fastigheter och kapital, medan moms och bolagsskatt motsvarar genomsnittet. Miljöskatternas andel är drygt 2 procent av BNP, vilket är lägre än genomsnittet inom EU.

Så svarar partierna

Vänsterpartiet, *Miljöpartiet*, *Centerpartiet*, *Liberalerna* och *Moderaterna* svarar alla ja till förslaget. Vänsterpartiet kommenterar att en genomgripande skattereform bör utjämna ekonomiska och regionala klyftor samt främja hållbart resursutnyttjande i enlighet med klimat- och miljömålen. Miljöpartiet vill se en genomgripande skattereform där styrning mot miljömål tillåts ta större plats än det gör idag. Centerpartiet, Liberalerna och Moderaterna lyfter alla fram att en skattereform bör bygga på principen att förorenaren betalar. Centerpartiet och Liberalerna kommenterar även att de vill se en grön skatteväxling där skatten på arbete sänks och förutsättningarna för företagande stärks. Moderaterna skriver att skattesystemet måste bidra till omställningen för att minska koldioxidutsläppen

Socialdemokraterna, *Kristdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* svarar alla nej.

Socialdemokraterna kommenterar däremot att det vill ha en skattereform men menar att syftet med skattesystemet är att ge en stabil skattebas för att kunna öka jämlikheten och stärka välfärden och tillägger att många politikområden behöver samverka och bidra till att vi når miljömålen. Kristdemokraterna skriver också under på att en skattereform behövs men menar att syftet att tydligt styra mot miljömålen riskerar att påverka företag och privatpersoner orimligt hårt om inte tillräcklig hänsyn tas till andra faktorer. Sverigedemokraterna nämner varken miljö eller klimat i sin kommenterar om förslaget.

En majoritet av riksdagspartierna svarar ja till förslaget men med dagens mandatfördelning räcker det inte för en majoritet i riksdagen.

19. Inför tidsbegränsade miljötillstånd

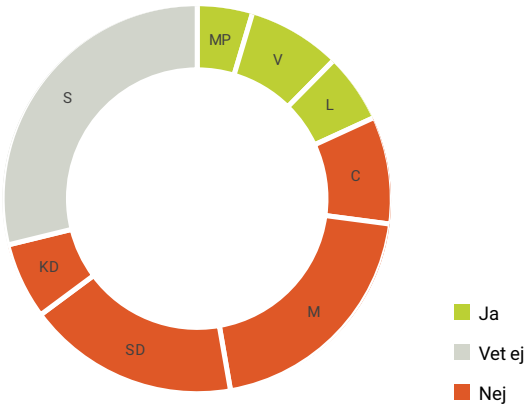

Miljöpolitiskt förslag

Inför tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet som har en inte försumbar inverkan på miljömålen.

Bakgrund

I Sverige tillämpas idag evighetstillstånd för miljöfarlig verksamhet, vilket gör att när ett bolag väl fått ett tillstånd enligt miljöbalken kan det fortsätta med sina utsläpp i decennier. Det innebär att många industrier idag har tillstånd som skyddar en föråldrad processteknik och upprätthåller höga utsläpp. Detta drabbar inte bara klimatet utan orsakar även luft- och vattenföroreningar. När miljöbalken antogs av riksdagen var avsikten att tidsbegränsade tillstånd ”i stor utsträckning” borde kunna användas, särskilt när det gällde stora verksamheter med kraftig miljöpåverkan. Det skulle underlätta införandet av bästa möjliga teknik och vara i linje med våra internationella åtaganden.[2] Trots detta cementerades praxis i domstolen för det motsatta, det vill säga evighetstillstånd som bara ändras när bolagen själva önskar det. Det är hög tid för en reform mot tidsbegränsade tillstånd, vilket är norm i många andra länder.[3] När en anläggning prövas, i sin helhet eller för en tillbyggnad, ska domstolen i normalfallet ge ett tidsbegränsat tillstånd för hela verksamheten.

Så svarar partierna

Endast tre partier, *Vänsterpartiet*, *Miljöpartiet* och *Liberalerna* svarar ja till förslaget. Vänsterpartiet kommenterar att partiet den gångna mandatperioden verkat för likande förslag. Miljöpartiet menar att det är ett systemfel att otidsenliga tillstånd med villkor baserad på föråldrad teknik kan gälla under mycket lång tid och tillägger att miljömålen ska vara vägledande för tillståndsgivningen. Liberalerna kommenterar att tidsbegränsade tillstånd i ökad utsträckning bör vara normen men menar samtidigt att det bör finnas möjlighet att utfärda obegränsade tillstånd kombinerade med tillsyn.

Socialdemokraterna svarar vet ej och kommenterar att det tillsatt en utredare som ska se över det nuvarande systemet och lämna förslag på ändringar för en modernare och effektivare miljöprövning.

Centerpartiet, *Moderaterna*, *Kristdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* svarar alla nej till förslaget. Sverigedemokraterna skriver att de inte ser något behov av att ändra miljöbalken i detta avseende och Kristdemokraterna anser att det redan ligger i företagens intresse införa modern teknik som ofta är mer effektiv och orsakar mindre skadliga utsläpp. Moderaterna kommenterar att den svenska industrin har en globalt sett relativt liten miljöpåverkan och menar att tidsbegränsade miljötillstånd riskerar att minska intresset för investeringar i omställningsprojekt inom näringslivet. Centerpartiet menar att näringslivet behöver långsiktighet för att våga investera och att längre tillstånd skapar förutsägbarhet och skriver att det vill utreda om det är ändamålsenligt att förlänga tillstånd för miljöfarlig verksamhet jämfört med idag.

Med dagens riksdagssammansättning finns det ingen majoritet för förslaget att införa tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet.

2 Prop. 1997/98:45, del 1, sid. 204, 344, 345 och 480.
3 OECD, Integrated Environmental Permitting Guidelines for EECCA Countries, 2005, sid. 22, länk: https://www.oecd.org/env/outreach/35056678.pdf

20. Omvandla miljonprogram till miljöprogram

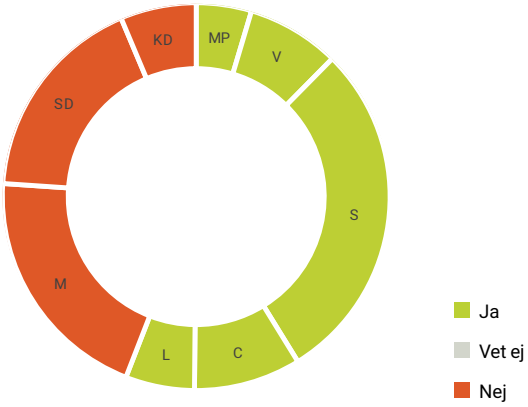

Miljöpolitiskt förslag

Satsningar i miljardklassen på statliga styrmedel för gröna renoveringar i miljonprogramsområdena.

Bakgrund

Nästan en femtedel av Sveriges bostäder byggdes under miljonprogrammet. Många av dessa fastigheter är i stort behov av renovering och energieffektivisering. Boverket har uppskattat behoven till uppemot 500 miljarder kronor.
Samhällsekonomiskt och miljömässigt skulle energirenovering av miljonprogramshusen samtidigt innebära stora besparingar och vinster. Med väl utformade statliga styrmedel kan fastighetsägarna ges incitament att kraftfullt sänka energianvändningen. I likhet med den danska satsningen på gröna renoveringar under åren 2020–2026 bör renoveringsåtgärderna utformas så att de får positiva effekter för miljö, klimat och hyresgäster. Analyser som konsultföretaget Tyréns gjort visar att investeringar i klimatanpassning och integrerade ekosystem i miljonprogrammet kan skapa viktiga sociala och ekologiska synergieffekter, såsom ett ökat lokalengagemang och högre fastighetsvärden. Jämfört med innerstadsmiljöer har många miljonprogramsområden bättre förutsättningar för naturbaserade åtgärder för klimatanpassning och biologisk mångfald, med stora öppna ytor och mindre hårdgjord mark. Här finns nu en unik chans att halvera energianvändningen, öka trivseln och förbättra förutsättningar för biologisk mångfald i närmiljön utan att lägga kostnaden på hyresgästerna.

Så svarar partierna

Centerpartiet, *Miljöpartiet*, *Vänsterpartiet*, *Socialdemokraterna* och *Liberalerna* svarar alla ja till förslaget. Centerpartiet, Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill se stöd för hållbara renoveringar och energieffektivisering i miljonprogramområdena. Socialdemokraterna kommenterar att det i regeringsställning tagit initiativ till stöd för energieffektivisering i flerbostadshus. Liberalerna kommenterar att det vill se en investeringsfond till den fysiska miljön för att värna biologisk mångfald, men vill inte se statlig finansiering av energieffektiviseringsåtgärder.

Moderaterna, *Kristdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* svarar nej till förslaget. Moderaterna kommenterar att det är önskvärt att sänka energiförbrukningen i bostäder, men är inte övertygade om att statliga medel är bästa lösningen, partiet ser hellre att hyressättningsmodellen reformeras. Kristdemokraterna tror inte att förslaget kommer att ha avsedd effekt.

Med dagens mandatfördelning finns det en riksdagsmajoritet för förslaget om stora satsningar på gröna renoveringar i miljonprogramsområdena.

21. Skärp miljöambitionerna i offentlig upphandling

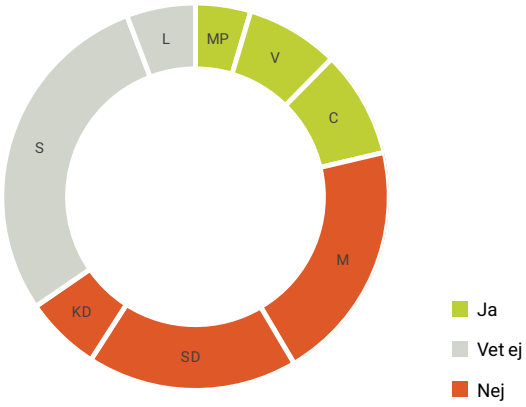

Miljöpolitiskt förslag

Anta ett siffersatt nationellt mål för andelen offentligt upphandlade produkter och tjänster som ska vara miljömärkta med en tredjepartsmärkning.

Bakgrund

Den offentliga upphandlingen i Sverige omsätter mer än 800 miljarder per år. Målsättningen i den nationella upphandlingsstrategin är att inköp ska användas som ett strategiskt verktyg för att nå miljömålen. Trots detta visar Naturvårdsverkets senaste utvärdering att Sverige missar 15 av 16 miljökvalitetsmål. Ambitiösa nationella mål, företrädesvis tillsammans med skärpt lagstiftning, stärker den offentliga upphandlingens strategiska roll för att bidra till att miljömålen uppnås. Att ställa relevanta miljökrav i offentlig upphandling förutsätter både kompetens och ekonomiska resurser. Numera är det möjligt att i upphandling efterfråga miljömärkning. Miljömärkning är ett resurseffektivt sätt för upphandlaren att ställa ambitiösa miljökrav, då märkningsorganisationen står för både kravutveckling och uppföljning. Trovärdigheten ökar också genom att en oberoende part, och inte producenten själv, granskar produkten eller tjänsten efter fastställda kriterier. Genom att anta ett mål för miljömärkta produkter och tjänster i den offentliga upphandlingen kan den i högre utsträckning bidra till att miljökvalitetsmålen nås.

Så svarar partierna

Miljöpartiet, *Vänsterpartiet* och *Centerpartiet* svarar ja till förslaget. Miljöpartiet lyfter i sitt svar att det är viktigt att främja tredjepartsmiljömärkningar för att garantera att offentligt upphandlade produkter lever upp till ställda miljö-, och klimatkrav. Centerpartiet skriver att tredjepartscertifieringar bidrar till effektivisering av offentliga resurser men framhåller att det är viktigt att det finns flera olika certifieringar inom samma produktkategori för att märkningarna ska utveckla och höja hållbarhetskraven

Socialdemokraterna och *Liberalerna* svarar vet ej. Socialdemokraterna uttrycker att det tror på att förändrade upphandlingsregler är en stark förändringsfaktor i att göra det lönsammare för kommuner och företag att övergå till en cirkulär ekonomi. Liberalerna kommenterar att offentlig upphandling ska ha höga miljöambitioner men att produkter och tjänster med låg miljöpåverkan inte ska uteslutas enbart för att de inte är tredjepartsmärkta. Detta menar paritet skulle motverka både miljöhänsynen och hushållningen med skattemedel.

Moderaterna, *Kristdemokraterna* och *Sverigedemokraterna* svarar nej. Moderaterna kommenterar att ett kvantifierat mål riskerar att leda till att märkningar väljs för att uppfylla kravet, inte för att de ger resultat. Kristdemokraterna vill i stället hjälpa offentliga upphandlare att göra väl avvägda upphandlingsunderlag för att kunna köpa mer inhemskt producerat. Sverigedemokraterna menar att det finns stor potential för offentlig upphandling att bidra till hållbar produktion och konsumtion men att upphandlande

myndighet är bäst lämpad att avgöra vilka klimatkrav som bör ställas.

Trots att de flesta partier lyfter fram vikten av offentlig upphandling för att bidra till en minskad miljöpåverkan saknas det i nuläget en majoritet för att sätta ett mål för andelen miljömärkta produkter och tjänster. Med dagens mandatfördelning räcker det om Socialdemokraterna sätter ned foten i frågan för att stödet i riksdagen ska avgöras.

22. Additionella budgetmål för klimatåtgärder

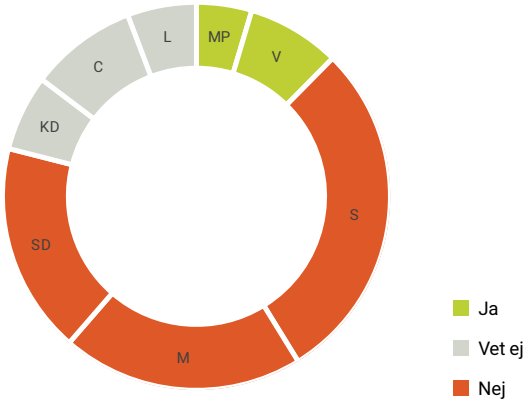

Miljöpolitiskt förslag Etablera additionella budgetmål för Sveriges finansiering av klimatåtgärder inom biståndet.

Bakgrund

Enligt FN:s klimatkonvention är industriländer skyldiga att bistå utvecklingsländer med klimatfinansiering. Finansieringen är avgörande för att låginkomstländer ska kunna genomföra nödvändiga klimatåtgärder och uppnå de globala målen i Agenda 2030 för hållbar utveckling. Finansieringen ska utgöras av nya och additionella medel, och på ett välbalanserat sätt stödja både utsläppsminskningar och klimatanpassning. Klimatfinansiering ska inte urholka och konkurrera med stöd till fattigdomsbekämpning och andra områden inom den globala hållbarhetsagendan, inte minst eftersom hela agendan bidrar till minskad sårbarhet för klimatförändringen.

Så svarar partierna

Endast *Vänsterpartiet* och *Miljöpartiet* svarar ja till det här förslaget. Vänsterpartiet kommenterar att vi som industriland har ett historiskt ansvar att bistå med medel för både utsläppsminskningar och klimatanpassning. Miljöpartiet kommenterar att de i första hand kommer att strida för att behålla enprocentsmålet som de påpekar är ifrågasatt, men att partiet därutöver ser positivt på ytterligare biståndsmedel till klimat- och miljöinsatser.

Centerpartiet, *Liberalerna* och *Kristdemokraterna* svarar vet ej. Centerpartiet skriver att det inte är emot additionella mål, men att det vill fokusera biståndet mer på partiets prioriteringar: klimatbistånd, hållbara jobb, demokrati och rättsstat. Liberalerna skriver att rika länder har ett ansvar att sprida teknik och kunskap, bidra med investeringar samt ge stöd till klimatåtgärder, men menar att detta behöver göras på EU nivå som en del av det EU-gemensamma klimatarbetet. Kristdemokraterna skriver att det finns klimatsatsningar både inom och utanför det traditionella biståndet och menar att det kan därför vara svårt att specificera om det är klimat- eller utvecklingsbistånd.

Socialdemokraterna, *Moderaterna* och *Sverigedemokraterna* svarar nej till förslaget. Socialdemokraterna anser att det med enprocentsnivån redan finns utrymme för klimatbistånd. Moderaterna kommenterar att den befintliga biståndspolitiken i högre utsträckning ska användas till insatser för att långsiktigt minska utsläppen av växthusgaser. Sverigedemokraterna kommenterar att det vill se ett ökat fokus på klimatfrågans internationella dimension och att satsningarna på internationella klimatinvesteringar bör ökas på bekostnad av åtgärder i Sverige.

Det saknas en riksdagsmajoritet för förslaget. Även om de partier som idag svarar vet ej skulle svänga till jasidan är ett beslut om additionella medel till klimatbiståndet långt borta.

Utöver de 22 förslagen i enkäten har vi även bett partierna att ange sina tio mest prioriterade förslag inom svensk miljöpolitik och de tre viktigaste frågorna som det avser att driva i EU under kommande mandatperiod. I den här delen sammanfattas både partiernas resultat i vår granskning och deras egna prioriterade förslag.

Partiernas resultat och prioriterade frågor

3

Centerpartiet

I årets enkät ställer sig Centerpartiet bakom 13 av Naturskyddsföreningens 22 förslag och svarar nej till sju och vet ej till två förslag. Partiet placerar sig därmed på fjärde plats i årets rankning. Centerpartiet uppvisade en liknande ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2018. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2018 får Centerpartiet fyra gröna ljus och åtta gula ljus.

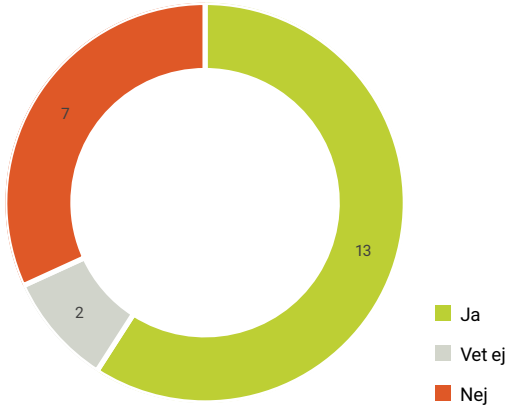

Centerpartiets prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar: Centerpartiets förslag spänner över en bredd av miljö- och klimatfrågor. På klimatområdet är det positivt att partiet lyfter utfasning av fossila subventioner, pris på koldioxid och mer ambitiösa klimatmål. Partiet presenterar få förslag som rör biologisk mångfald och dessa förslag har ett smalt fokus på redan skyddade områden och naturbete inom jordbruket. Vi ser heller inga ambitioner om att skydda mer natur och inget av partiets förslag styr mot ett mer hållbart brukande av skogen. Positivt är att partiet vill sätta ett mål om en cirkulär ekonomi till 2040 och lyfter åtgärder som ett utökat producentansvar och kvotplikt på återvunnen råvara. På miljögiftsområdet lyser dock förslagen med sin frånvaro.

Centerpartiets prioriterade förslag i svensk miljöpolitik

1. **Främja omställning från fossila bränslen och råvaror till förnybart.** Centerpartiet vill bevara kvotnivåerna i reduktionsplikten, som innebär en succesiv inblandning av biodrivmedel, i kombination investeringsstöd för ökad produktion av biobränslen i Sverige. Partiet föreslår också sänkt skatt på biodrivmedel, både höginblandade och inom reduktionsplikten, så att dessa drivmedel kan konkurrera ut det fossila.

2. **Utvidga det gröna avdraget för att inkludera mer grön teknik.** Centerpartiet vill utvidga det gröna avdrag som infördes 2021, på initiativ av Centerpartiet. Det gör det lättare för privatpersoner likt RUT-avdraget att i hemmet satsa på grön teknik, främst solceller och laddboxar. Partiet vill utvidga avdraget för att inkludera till exempel konvertering av bilar till hållbar drift samt energi- och vattenbesparande åtgärder.

3. **Sätt ett nationellt mål om cirkulär ekonomi till 2040.** Centerpartiet vill sätta ett nationellt mål om en cirkulär ekonomi till år 2040 med tydliga och bindande etappmål. Partiet vill reformera miljölagstiftning som motverkar återbruk och återvinning, bygga ut producentansvar för fler materialslag, införa kvotplikter på återvunnen råvara, satsa på storskalig materialåtervinning och stärka delningsekonomin.

4. **Stor satsning på vatten och VA-infrastruktur.** Centerpartiet vill göra en historiskt stor satsning på att rusta upp och modernisera det svenska vattenledningsnätet och reningsverken för att säkerställa rent dricksvatten i världsklass för framtida generationer och för stärkt klimatanpassning och beredskap mot extrema väderhändelser. Partiet vill reformera vattenlagstiftningen och bredda finansieringen bortom statliga bidrag och VA-taxan.

5. **Satsa på ett klimatsmart och hållbart jordbruk.** Centerpartiet vill satsa på ett klimatsmart och hållbart jordbruk samtidigt som lönsamheten och konkurrenskraften stärks. Partiet vill bland annat göra stora satsningar på biogasproduktion, införa en biopremie för klimatsmarta bränslen, stärka miljörådgivningen och insatserna för minskad övergödning, samt stärka den biologiska mångfalden genom satsningar på bland annat naturbetesmarker.

6. **Reformera miljöbalken**. Centerpartiet vill reformera miljöbalken för att kunna ställa om till en cirkulär ekonomi och genomföra klimatomställningen. Partiet ser att man genom att göra lagstiftningen mer anpassad, förenkla tillståndsprocesser och minska regelkrånglet skulle det göra det lättare för små företag och testa ny och innovativ miljöteknik.

7. **Satsningar på innovation och utveckling.** Centerpartiet vill att investeringar riktas mot det som är hållbart och kan bidra till att uppnå klimatmålen. Partiet vill därför göra miljö- och klimatsmarta investeringar enklare och mer lönsamma för företag, exempelvis genom att tillståndsprocesser påskyndas.

8. **Stärk det internationella klimatarbetet.** Centerpartiet vill att alla fossila subventioner fasas ut och att alla fossila utsläpp ska ha ett pris för att nå målen i Agenda 2030 och Parisavtalet. Alla utsläpp ska omfattas antingen av ett koldioxidpris eller av ett handelssystem för utsläppsrätter. Partiet vill att Sverige ska vara föregångare i EU genom att anta ambitiösa och modiga utsläppsminskningsmål.

9. **Stärk naturvården och återställ den biologiska mångfalden**. Centerpartiet vill se en kraftfull restaurering av befintliga naturreservat, åtgärder för att minska antalet rödlistade arter samt förebygga invasiva främmande arter. Partiet vill förvalta det som redan är skyddat på land och till havs mycket bättre och göra det lättare och billigare för markägare att bidra till en livskraftig närmiljö.

10. **Prioritera brott mot miljön.** Centerpartiet vill se ett samarbete mellan myndigheter i Sverige och med andra länder då brottslighet på avfallsområdet begås av internationella nätverk. Partiet vill införa ett register på företag, döma ut strängare straff samt att kommuner och privatpersoner som drabbas av miljöbrott ska få skälig ersättning för skadorna och kostnaderna.

Centerpartiets prioriterade miljöfrågor i EU-politiken

1. **Skärp handeln med utsläppsrätter.** Centerpartiet vill att alla utsläpp ska omfattas av ett pris och att takten i minskningen måste öka.

2. **Skapa ett system för minusutsläppsrätter.** Centerpartiet vill att EU skapar ett system för att prissätta minusutsläpp, för att få verklig fart på tekniken och få bort koldioxid ur atmosfären.

3. **Stärk djurskyddet i EU**. Centerpartiet vill se en generell och stark djurskyddslagstiftning på EU-nivå för att höja det gemensamma djurskyddet till minst svensk nivå.

Kristdemokraterna

I årets enkät ställer sig Kristdemokraterna bakom fem av Naturskyddsföreningens 22 förslag och svarar nej till 13 och vet ej till fyra förslag. Partiet placerar sig därmed på en delad femteplats tillsammans med Socialdemokraterna och Moderaterna i årets rankning. Kristdemokraterna uppvisade en betydligt högre ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2018. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2018 får partiet dock hela 15 röda ljus och inte ett enda grönt ljus.

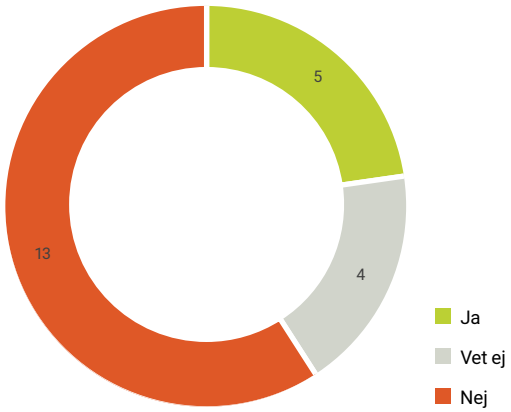

Kristdemokraternas prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar: Kristdemokraternas förslag på klimatområdet fokuserar på kärnkraft, CCS (infångning och lagring av koldioxid) och att köpa och annullera utsläppsrätter. Inget av detta är åtgärder som innebär tillräckligt stora utsläppsminskningar på kort sikt. Det är positivt att partiet lyfter fram differentierad vägskatt och naturbete bland sina förslag. Både i partiets svar på vår enkät och i de egna prioriteringarna framstår det som att partiet har en mer öppen inställning till att flytta ut trålgränsen jämfört med tidigare, vilket vi ser försiktigt positivt på. I övrigt är det tunt med förslag för att minska förlusten av biologisk mångfald. Kristdemokratierna trycker även på att skogspolitiken ska beslutas nationellt, vilket stämmer väl överens med hur det har agerat för att motarbeta förslag i EU som skulle innebära ett mer hållbart skogsbruk.

Kristdemokraternas prioriterade förslag i svensk miljöpolitik

1. **Underlätta bete för ökad biologisk mångfald.** Kristdemokraterna vill underlätta för svenska lantbrukare, regelmässigt och ekonomiskt, för att få fler betande mular i vår natur. Partiet vill också samförvalta den skandinaviska vargstammen med Norge och minska antalet vargar.

2. **Bruka den svenska skogen aktivt för att minska klimatutsläppen.** Kristdemokraterna vill att den svenska skogen brukas aktivt, bland annat för att kunna få ut biobränsle, samt ta ut mer virke och därmed kunna ersätta byggande i betong med byggande i trä.

3. **Köpa in och annullera utsläppsrätter.**

4. **Skala upp användandet av CCS och Bio-CCS.**

5. **Titta vidare på förslaget att flytta ut trålgränsen.** Kristdemokraterna vill också att den fisk som tas upp i ökad utsträckning ska gå till humankonsumtion i stället för fiskmjöl.

6. **Korta och effektivisera tillståndsprocesser.** Kristdemokraterna vill att tillståndsprocesser kortas och effektiviseras för att långa handläggningstider inte ska vara en bromskloss när viljan till omställning finns hos företag.

7. **Välkomna kärnkraft i den svenska energimixen och förbättra elinfrastrukturen**. Kristdemokraterna anser att politiken, för att minska klimatutsläppen, bör tydliggöra att kärnkraft är en välkommen del i den svenska energimixen även efter 2040. Partiet vill också förbättra den totala elinfrastrukturen.

8. **GMO som möjlighet för att skapa klimatanpassade grödor**. Kristdemokraterna lyfter fram GMO som en möjlig väg till att skapa grödor som bättre kan hantera ett nytt klimat med nya växtbetingelser och nya växtskadegörare.

9. **Ett nytt skattesystem för trafik med högre beskattning i städer.** Kristdemokraterna vill se ett helt nytt skattesystem gällande trafik, där beskattningen är större i de städer med god tillgång till kollektivtrafik och lägre i lands- och glesbygd.

10. **Låt subsidiaritetsprincipen vara vägledande i miljöpolitiken.** Kristdemokraterna anser att samhället, inom givna ramar, bör ge så stor frihet som möjligt att lokalt lösa de miljöproblem som är mest aktuella i respektive område. Detta då utmaningarna ser olika ut i olika kommuner och regioner.

Kristdemokraternas prioriterade miljöfrågor i EU-politiken

1. **EU måste låta medlemsstaterna besluta om skogspolitiken.** Kristdemokraterna anser att EU måste släppa skogspolitiken till medlemsstaternas självbestämmande då skogen har olika förutsättningar inom EU.EU behöver inta en ny inställning till GMO

2. **EU behöver inta en ny inställning till GMO.** Kristdemokraterna ser att GMO behövs för att hålla livsmedelsproduktionen uppe samt för att öka EU:s motståndskraft i ett förändrat klimat och en oroligare värld. Det behövs även för att behålla forskningskompetens inom unionen.

3. **Säkerställa europeisk konkurrenskraft och undvika koldioxidläckage** i utfasning av fri tilldelning av utsläppsrätter. Kristdemokraterna framhåller att det är viktigare än någonsin när energipriserna skenar.

Liberalerna

I årets enkät ställer sig Liberalerna bakom 18 av Naturskyddsföreningens 22 förslag och svarar vet ej till fyra förslag. Partiet placerar sig därmed på tredje plats i årets rankning. Liberalerna uppvisade en liknande ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2018. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2018 ser vi dock ett glapp mellan vad partiet sagt att det ska göra och vad det sedan gjort. I uppföljningen får Liberalerna bara fem gröna ljus och fem gula ljus.

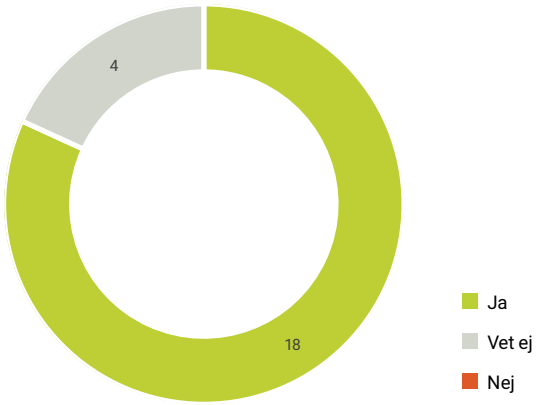

Liberalernas prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar: Liberalerna presenterar många bra förslag för både klimatarbete och biologisk mångfald. Bland annat ser vi positivt på förslagen om mer hyggesfritt skogsbruk och hårdare begränsning av storskaligt fiske. Det är också bra att partiet vill värna miljöanpassningen av vattenkraften. På klimatområdet lyfter partiet naturliga klimatlösningar som återvätning av torvmarker och biogen koldioxidinfångning, vilket får tummen upp. Emellertid saknas förslag på miljögiftsområdet. Sammantaget är det relativt ambitiösa förslag som förpliktigar inför kommande mandatperiod.

Liberalernas prioriterade förslag i svensk miljöpolitik

1. **Elektrifiering av vägtransporter**. Liberalerna ser elektrifieringen av transporterna som avgörande för att få bort de fossila bränslena. Partiet vill förbättra laddinfrastrukturen vid bostäder (framför allt vid flerbostadshus) och på arbetsplatser, ställa krav på laddare på befintliga parkeringar och bygga ut snabbladdare längs vägarna. Partiet vill också bygga ut elvägar och laddinfrastruktur för tunga fordon.

2. **Elektrifiering av industrin.** Liberalerna lyfter att industrins processer måste göras oberoende av fossila bränslen. Processerna behöver elektrifieras – direkt eller indirekt via vätgas. Det förutsätter både ett kraftsystem som förmår att leveranssäkert och kostnadseffektivt producera och distribuera den el som behövs och en infrastruktur för vätgas. Det kräver också stabilitet i de politiska besluten. Den som gör rätt måste kunna lita på att få en konkurrensfördel gentemot konkurrenter som inte ställer om.

3. **Klimatneutralt flyg och sjöfart.** Liberalerna vill att flygplatserna ska kunna ladda elflyg och att hamnarna ska kunna förse sjöfarten med fossilfria bränslen. Partiet vill se mer biobränslen och att produktion av elektrobränslen kommer i gång. Staten ska bidra med investeringsstöd, men framför allt ändamålsenliga regelverk, effektiv tillståndsgivning och genom att de som väljer att fortsätta förorena drabbas av ökande kostnader.

4. **Ökade insatser för biologisk mångfald.** Liberalerna lyfter att hotet mot den biologiska mångfalden förvärras när klimatet snabbt ändras, och att skogs- och jordbruket behöver anpassas. Sammanhängande områden behövs för att ge arterna en fristad och

möjlighet att sprida sig. Liberalerna vill se ett varierat skogsbruk med mer hyggesfritt skogsbruk, samt att kantzoner och ekologiska öar i skogen och jordbrukslandskapet skapas överallt.

5. **Ambitiösa mål för infångning och lagring av koldioxid.** Liberalerna vill att 10 miljoner ton biogen koldioxid ska fångas och lagras 2030, 20 miljoner ton 2035 (10 miljoner ton motsvarar utsläppen från alla bilar och bussar). Partiet vill också att marknaden för negativa utsläpp ska öppnas för privata aktörer. Det vill även att mer kol binds på andra sätt, till exempel som biokol och genom ökat träbyggande.

6. **Skydda återstående gammelskogar**. Liberalerna föreslår att Sveaskogs markbytesprogram, genom vilket privata markägare kunnat byta skyddsvärd mark mot mark som Sveaskog äger, ska förlängas och utökas.

7. **Upprätthåll ambitionsnivån i miljöanpassningen av vattenkraften**. Liberalerna vill upprätthålla tempot i miljöanpassningen av vattenkraften, trots vissa produktionsförluster. Särskilt vid de små vattenkraftverken kan den ekologiska vinsten av att anpassningar, eller till och med riva ut kraftverken, vara stora i förhållande till den ringa påverkan på kraftsystemet.

8. **Intensifiera havsmiljöarbetet.** Liberalerna lyfter att särskilt Östersjön är i dåligt skick och att situationen förvärras av klimatförändringarna. Partiet vill se hårdare begränsningar av det storskaliga fisket samt vidta ytterligare åtgärder mot övergödning, till exempel kantzoner och våtmarker. Det vill också förbättra arbetet för att gynna föryngring av fisk, fågel och reptiler till exempel genom åtgärder i grunda vatten.

9. **Återvätning av torvmark av klimatskäl.** Liberalerna lyfter fram att återvätning av tidigare utdikad torvmark ofta är en mycket kostnadseffektiv klimatåtgärd med en rad andra positiva effekter. Partiet lyfter att de framgångsrikt drivit frågan, till exempel för medel riktade mot åtgärder på skogsmark, och att de vill fortsätta det arbetet.

10. **Fördubbling av elsystemet.** Liberalerna vill att politiken ska skapa förutsättningar för en fördubbling av elsystemet på 20 år. Det är en förutsättning för att industrin och transportsektorn ska kunna elektrifieras och för att olja, gas och kol ska kunna ersättas.

Liberalernas prioriterade miljöfrågor i EU-politiken

1. **Vass lagstiftning för implementering av EU:s nya klimatmål.** Liberalerna vill att EU:s nya klimatmål (-55 procent 2030 och nettonoll 2050) implementeras i tillräckligt vass lagstiftning så att målen nås.

2. **EU måste underlätta för fossilfri energi.** Liberalerna lyfter att det inte räcker med förbud och höga priser på utsläpp. EU måste också göra mer för att göra alternativen möjliga, framför allt vad gäller fossilfri energi.

3. **Snabba på elektrifieringen av vägtransporter.** Liberalerna anser att elektrifieringen av vägtransporterna går för långsamt. Partiet vill att de åtgärder som är på gång inom EU ska bli mer ambitiösa och komma på plats.

Miljöpartiet

I årets enkät ställer sig Miljöpartiet bakom samtliga av Naturskyddsföreningens 22 förslag. Partiet placerar sig därmed på första plats i årets rankning. Miljöpartiet uppvisade en lika hög ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2018. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2018 får Miljöpartiet 13 gröna ljus och fyra gula ljus.

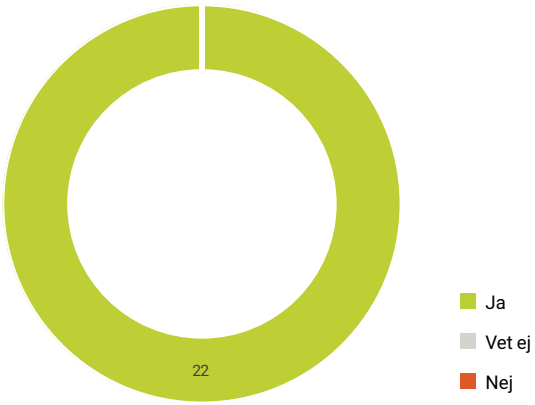

Miljöpartiets prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar: Miljöpartiet presenterar genomgående ambitiösa förslag för att möta klimat- och naturkriserna, både nationellt och på EU-nivå. Det är också det enda partiet som lyfter fram frågan om transporteffektivitet på området hållbara transporter. På klimatområdet vill partiet se flera viktiga åtgärder som en rejäl skärpning av Sveriges klimatmål, ett fossilförbud till år 2030, satsningar på förnybart och energieffektivisering. För att värna den biologiska mångfalden vill partiet bland annat se ett mer naturnära skogsbruk, ställa om jordbruket och främja ekologisk produktion både i Sverige och EU. Miljöpartiet är också det parti som tydligast lyfter förslag kopplat till miljögifter.

Miljöpartiets prioriterade förslag i svensk miljöpolitik

1. **Skärp Sveriges klimatmål.** Miljöpartiet vill skärpa Sveriges nationella klimatmål till nära-nollutsläpp 2035. Vidare vill partiet införa mål om utsläppsminskningar från svensk konsumtion utomlands och åtgärder för att nå målet samt upprätta en vetenskapligt förankrad utsläppsbudget utifrån data från FN:s klimatpanel.

2. **Fossilförbud 2030.** Miljöpartiet vill se ett slutdatum för alla fossila processer och att den sista droppen fossilt drivmedel ska säljas 2030. Det krävs en nationellt upprättad plan där stegen för industrins omställning tydliggörs. Bland annat krävs massivt ökade omställningsstöd och mer resurser till myndigheter för en snabbare miljöprövning. Omställningen måste ske på ett rättvist och solidariskt sätt.

3. **Styr mot ett mer transportsnålt samhälle.** Miljöpartiet vill ge ett särskilt uppdrag till Trafikverket och andra berörda myndigheter att ta fram en plan för ökad transporteffektivitet. Partiet vill flytta över trafik från flyg och väg till räls och hav. Det vill att alla infrastrukturinvesteringar ska omprövas ifall de kan förväntas göra det svårare att minska klimatpåverkan.

4. **Kraftig satsning på förnybar energiproduktion och energieffektivisering.** Miljöpartiet vill anta ett planeringsmål om kraftigt utbyggd havsbaserad vindkraft. Partiet vill underlätta för småskalig förnybar andelsägd elproduktion, satsa på energilagring och solvärme. Det ser en enorm potential att energieffektivisera och vill till exempel införa en kvotplikt för tvingande energieffektiviseringar.

5. **Intensifiera arbetet med cirkulär ekonomi.** Miljöpartiet vill införa regleringar för produktdesign så att produkter går att återanvända och återvinna. Här avgörs omkring 80 procent av produkters miljöpåverkan. Giftfrihet måste vara en utgångspunkt. Partiet vill fortsätta den gröna skatteväxlingen, där jungfruliga naturresurser beskattas och arbetsgivaravgiften på cirkulära företag sänks.

6. **Skydda arter och representativa naturmiljöer.** Miljöpartiet vill öka skyddet av värdefulla skogar och andra naturtyper i hela landet, inklusive de stora, sammanhängande fjällskogarna som Sverige har ett särskilt ansvar att bevara, även i ett internationellt perspektiv. Partiet vill också öka det marina områdesskyddet, som är ryggraden i havsmiljöarbetet.

7. **Naturnära brukningsmetoder, färre stora kalhyggen och klimatanpassning.** Miljöpartiet vill ha en grönare skogsvårdslag som leder till att miljömålen nås. Partiet anser inte att dagens skogsbruk är hållbart utan vill se ett mer variationsrikt och klimatanpassat skogsbruk, en ökad andel hyggesfritt skogsbruk, och att kalhyggen begränsas till storlek och antal. Partiet vill främja långsiktig landskapsförvaltning, mångbruk och moderna, naturnära brukningsmetoder.

8. **Inför en ekosystembaserad förvaltning av våra hav.** Miljöpartiet vill införa en havsmiljölag och genomföra miljömålsberedningens havsförslag. Det vill ta ett helhetsgrepp över all påverkan på haven – det storskaliga fisket, övergödningen, klimatförändringar och spridningen av. Partiet vill förbjuda bottentrålning med start i skyddade områden, införa fler fiskefria perioder och zoner och flytta ut trålgränsen till 12 sjömil.

9. **Kraftfull satsning på att stärka och ställa om svenskt jordbruk.** Miljöpartiet vill se en omställning till ett motståndskraftigt, kretsloppsanpassat och hållbart jordbruk i hela landet. Partiet vill stärka lokala livsmedelskedjor, bryta beroendet av insatsmedel och vill se stora satsningar på ökad självförsörjning av bland annat förnybar energi, gödsel och foder. År 2030 vill partiet att minst 50 procent av jordbruksmarken ska vara ekologisk och att offentlig sektor når 75 procent ekologiskt. Partiet vill se kraftigt höjda ersättningar till naturbetesmarker.

10. **Avgifta dricksvattnet och stärk skyddet av sötvattenresurser.** Miljöpartiet vill stärka miljöbalken och EU:s lagstiftning för att skydda sötvattnet. Partiet vill reglera cocktaileffekter av miljögifter i lag, ta krafttag mot PFAS-föroreningar, satsa på bättre saneringsmetoder och se statliga satsningar på kommunernas tillgång till rent vatten.

Miljöpartiets prioriterade miljöfrågor i EU-politiken

1. **Klimatpolitik i linje med Parisavtalet.** Miljöpartiet vill bland annat att bindande utsläppsminskningsmål införs för varje sektor, att all fri tilldelning inom utsläppshandeln avskaffas, att de nya klimattullarna fasas in i närtid samt att alla fossila subventioner snabbt fasas ut i hela EU.

2. **En ny skogspolitik i EU.** Miljöpartiet vill skydda och återställa mer skog, ställa om mot ett hyggesfritt skogsbruk och utforma skogspolitiken så att den gynnar biologisk mångfald.

3. **En omställning av jordbrukspolitiken.** Miljöpartiet vill ställa om till en jordbrukspolitik som främjar övergången till ett ekologiskt och hållbart jordbruk med en rättvis fördelning av medel som belönar ekosystemtjänster och hållbar markanvändning.

Moderaterna

I årets enkät ställer sig Moderaterna bakom fem av Naturskyddsföreningens 22 förslag och svarar nej till 16 och vet ej till ett förslag. Partiet placerar sig därmed på en delad femteplats tillsammans med Socialdemokraterna och Kristdemokraterna i årets rankning. Moderaterna uppvisade en betydligt högre ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2018. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2018 får Moderaterna ett mycket svagt resultat med endast ett grönt ljus och fyra gula ljus.

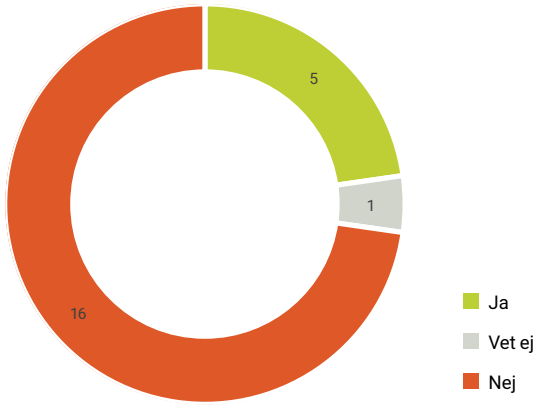

Moderaternas prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar: Moderaterna presenterar flera förslag för omställning av bilflottan, vilket är positivt. Dock saknas förslag för transporteffektivisering, som satsningar på kollektiva färdmedel. Partiet lyfter fram att det vill bevara kärnkraften och satsa på nästa generations kärnkraft, vilket inte en lösning på energifrågan som ger effekt i närtid. Partiet presenterar väldigt få förslag för att hejda förlusten av biologisk mångfald, undantaget ett antal positiva åtgärder som rör havet. När det kommer till skogen så uttrycker partiet att dagens skogsbruk är hållbart, det vill inte skydda mer skog men lyfter fram att det vill värna skogsägarnas äganderätt. Dessa förslag skulle inte göra skogsbruket mer hållbart. De förslag som Moderaternas lyfter på området cirkulär ekonomi rör enbart återbruk och återvinning. Det är oroande att riksdagens näst största parti inte tar ett bredare och mer ambitiöst anslag i miljöpolitiken.

Moderaternas prioriterade förslag i svensk miljöpolitik

1. **Utbyggda elnät och mer ren el med vatten, vind och kärnkraft.** Moderaterna vill ändra det energipolitiska målet till 100 procent fossilfritt så att alla fossilfria kraftslag kan bidra till att täcka de ökade elbehoven. Partiet vill bevara dagens kärnkraft och utveckla nästa generations kärnkraft. De vill korta tillståndsprocesserna för att öka takten i utbyggnaden av elnäten.

2. **Hållbara transporter i hela landet.** Moderaterna vill bygga ut laddinfrastrukturen för bilar och lastbilar i hela landet. Partiet vill införa en skrotningspremie för gamla bilar med stora utsläpp, och ett grönt bränslestöd för att öka tillgången på hållbara biobränslen. De vil se skärpta utsläppskrav för bilar i EU med målet att alla nya bilar som säljs från 2030 ska vara utsläppsfria.

3. **Ställ om industrin.** Moderaterna vill satsa på nya tekniker för industrins omställning och konkurrenskraft, bland annat genom att stärka satsningen på Industriklivet. Partiet menar att tillståndsprocesserna måste göras kortare och tydligare för att inte bromsa omställningen. Partiet vill fånga in och lagra koldioxid i stor skala.

4. **Global klimatnytta med svensk export.** Moderaterna anser att ökad svensk export kan göra stor nytta för miljö och klimat, då Sveriges fossilfria elproduktion och stränga miljö-

lagstiftning gör att svensk industri har relativt liten miljöpåverkan. Partiet vill se ett mål för exportens klimatnytta och att globala klimateffekter värderas i nationella beslut.

5. **Bruka skogen hållbart.** Moderaterna vill att äganderätt ska värnas och den totala arealen skog som tas ur produktion inte får öka. Detta då produkter från skogen ersätter fossila produkter i allt från byggmaterial till biobränslen. Partiet anser att det svenska skogsbruket kombinerar hög nytta med god miljöhänsyn.

6. **Ställ om till en cirkulär ekonomi.** Moderaterna vill att det ska bli mer ekonomiskt attraktivt att återvinna och återanvända material så att incitamenten att ta tillvara dem ökar. Regler och skatter som idag hindrar eller missgynnar återbruk och återvinning måste minska.

7. **Rena hav och vatten.** Moderaterna vill satsa på att återställa vattenmiljöerna och den biologiska mångfalden, med till exempel avancerad rening i reningsverk för att minska spridning av läkemedelsrester och mikroplaster, samt minskade utsläpp av kväve och fosfor från jordbruket. Partiet vill se över reglerna för vem som får fiska var och hur mycket fisk som tas upp och stärka det internationella samarbetet kring Östersjön och Västerhavet.

8. **Sköt skyddade områden bättre.** Moderaterna vill att naturreservat och nationalparker ska skötas och förvaltas bättre. Partiet menar att skötseln är eftersatt idag och vill lägga större vikt vid att bevara och utveckla naturvärden och biologisk mångfald. För att möjliggöra för ett rikt friluftsliv ser de också behov av bättre infrastruktur i form av exempelvis vandringsleder.

9. **Krafttag mot miljöbrott.** Moderaterna vill skärpa straffen för de grövsta miljöbrotten, prioritera systematiska miljöbrott och stärka myndigheternas skyldigheter och möjligheter till tillsyn och rapportering av misstänkta miljöbrott.

10. **Ett globalt pris på koldioxidutsläpp.** Moderaterna vill se ett globalt pris på koldioxidutsläpp, så att de smutsigaste kraftslagen som kol blir olönsamma. Som ett första steg vill partiet se ett minimipris på koldioxidutsläpp i hela EU för de sektorer som inte omfattas av ETS. Det vill även se åtgärder mot bland annat Kina för att stoppa deras stora utsläppsökningar.

Moderaternas prioriterade miljöfrågor i EU-politiken

1. **Skärp EU:s systemet för handel med utsläppsrätter (ETS).** Moderaterna vill att ETS ska omfatta fler sektorer, till exempel sjöfarten. Bötesbeloppen i systemet bör höjas för att skärpa incitamenten att minska utsläppen.

2. **Bryt beroendet av fossil energi.** Moderaterna vill att alla fossilfria kraftslag ska klassas som hållbara. Villkoren för vattenkraft och bioenergi ska inte försämras.

3. **Hållbart fiske.** Moderaterna vill att EU:s fiskeripolitik ska följa vetenskapliga rekommendationer om vad som är långsiktigt hållbart. Kommissionen bör ta fram kriterier för en ny och hållbar förvaltningsplan för Östersjön som bättre tar hänsyn till Östersjön som ett ekosystem.

Socialdemokraterna

I årets enkät ställer sig Socialdemokraterna bakom fem av Naturskyddsföreningens 22 förslag och svarar nej till 12 och vet ej till fem förslag. Partiet placerar sig därmed på en delad femteplats tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna i årets rankning. Socialdemokraterna uppvisade en betydligt högre ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2018. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2018 får Socialdemokraterna fem gröna ljus och åtta gula ljus.

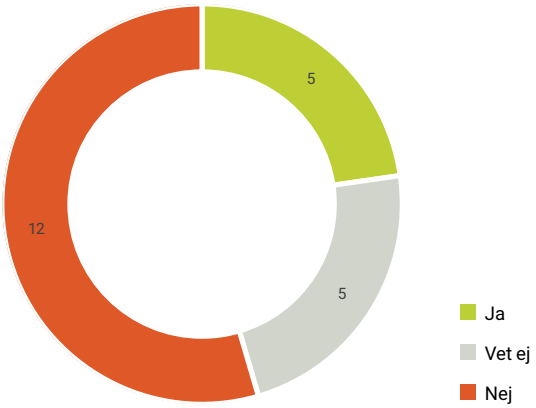

Socialdemokraternas prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar: Socialdemokraternas prioriteringar fokuserar på klimat, framför allt omställning av transporter och industrin Det är positivt att partiet vill se en snabb utbyggnad havsbaserad vindkraft. Partiet saknar däremot helt förslag för att hejda förlusten av biologisk mångfald. Partiet lyfter att beslut om skogspolitiken och hur mycket skog det utifrån ett klimatperspektiv är hållbart att avverka ska beslutas på svensk nivå. I praktiken betyder det att Socialdemokraterna vill öppna för möjligheten att tillåta mer avverkning än förslagen som lyfts på EU-nivå. Partiet presenterar inga förslag om hur skogsbruket ska förändras i hållbar riktning. När det kommer till partiets förslag om att satsa mer på gruvor ser vi att det riskerar bidra till utarmning av naturen och hota samers rättigheter. Industrins omställning är en viktig fråga, men det räcker inte som fokus för att möta natur- och klimatkrisen. Vi förväntar oss mer av Sveriges största parti.

Socialdemokraternas prioriterade förslag i svensk miljöpolitik

1. **Driva på industrins omställning.** Industrin står idag för en dryg tredjedel av utsläppen i Sverige, att minska dessa utsläpp är avgörande för att nå klimatmålen. Socialdemokraterna vill stärka Industriklivet - en satsning som minskar utsläppen, stärker svensk export och konkurrenskraft och skapar fler gröna jobb. Partiet lyfter också fram att svenska innovationer och ny teknik kan minska utsläppen globalt.

2. **Minska utsläppen från trafik och transporter med elektrifiering och biodrivmedel.** Socialdemokraterna vill driva en kraftfull politik för att skynda på elektrifieringen av transporter, bygga ut laddinfrastrukturen i hela landet och skapa incitament att välja en utsläppssnål bil genom bonus malus. Reduktionsplikten ska få ner utsläppen från transporter och främja produktion av biodrivmedel i Sverige.

3. **Snabbt få billig grön el på plats med havbaserad vindkraft.** Socialdemokraterna vill skynda på utbyggnaden av havsbaserad vindkraft. Det ger billig el snabbt så att Sverige kan ligga längst fram i klimatomställningen och skapa framtidens gröna jobb.

4. **Återvinna mer och bättre för att minska utsläppen.** Socialdemokraterna vill göra det lättare att återvinna mer och bättre, för både klimatet och miljön. Vi ska fortsätta de satsningar som skapar nya gröna jobb i återvinningsindustrin och gör Sverige världsledande på områden som plaståtervinning. Partiet vill också skapa ordning och reda i avfallshanteringen och se till att inte kriminella kan tjäna pengar på sopor.

5. **Driva på för att alla länder ska ta sitt ansvar.** Socialdemokraterna vill säkra att Sverige är en stark röst för att fler länder ska ta sitt ansvar för klimatet. De exemplifierar med de pågående förhandlingarna om det mest omfattande klimatpaketet i EU:s historia, ”Fit for 55”.

6. **Fler gruvor för klimatets skull.** Socialdemokraterna vill att nya gruvor ska kunna öppnas för att säkra tillgång till de metaller och mineral som bland annat krävs för ny teknik och framtidens laddinfrastruktur i den gröna omställningen. Det är viktigt både för jobben och klimatet.

7. **Utbyggnad av statliga gröna kreditgarantier.** Socialdemokraterna föreslår en kraftfull utbyggnad av statliga gröna kreditgarantier, med målet att kreditramen ska öka till 100 miljarder kronor under nästa mandatperiod. Partiet vill att Sverige ska ligga längst fram i klimatomställningen och lyfter fram näringslivets avgörande roll i den gröna omställningen.

Socialdemokraternas prioriterade miljöfrågor i EU-politiken

1. **Förslag inom Fit for 55-paketet.** Socialdemokraterna vill prioritera reformeringen av EU:s utsläppshandelssystem, EU:s nya förordning om koldioxidkrav för nya lätta fordon samt förordningen om markanvändning och skogsbruk (LULUCF). Dessa förslag ligger inom ramen för ”Fit for 55”-paketet som EU-kommissionen föreslagit.

2. **Utbyggnad av laddningsmöjligheter och produktion av ren el.** Socialdemokraterna ser positivt på höjda mål för nya lätta fordon men anser att det kräver en utbyggnad av laddningsmöjligheter och produktion av ren el i EU.

3. **Skogspolitiken ska beslutas på nationell nivå.** När det gäller LULUCF anser Socialdemokraterna att beslut om skogspolitik ska ske på nationell nivå och att det svenska åtagandet att sänka utsläpp ska vara i fas med vad som är nationellt beslutad långsiktigt hållbar skogsavverkning.

Sverigedemokraterna

I årets enkät ställer sig Sverigedemokraterna endast bakom ett av Naturskyddsföreningens 22 förslag och svarar nej till 18 och vet ej till tre förslag. Partiet placerar sig därmed på sista plats i årets rankning. Sverigedemokraterna uppvisade lika låga ambitionsnivåer i vår enkät inför valet 2018. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2018 får Sverigedemokraterna noll gröna ljus och fyra gula ljus.

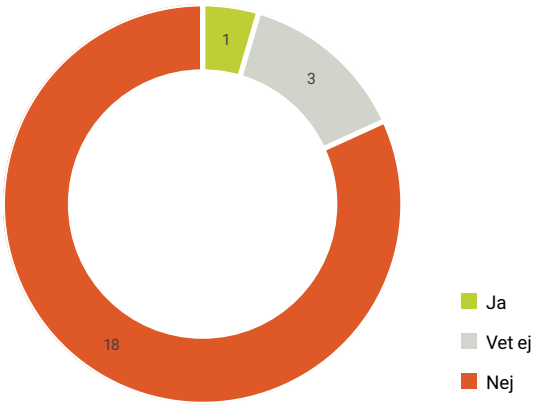

Sverigedemokraternas prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar: Sverigedemokraternas nationella förslag har fullt fokus på budget men många av de listade förslagen är små satsningar. Partiet lyfter inga förslag om andra reformer. På klimatområdet lyfter partiet fram infångning och lagring av koldioxid (CCS), laddinfrastruktur och internationella klimatinvesteringar. Det utgör sammantaget väldigt begränsade förslag för att möta klimatkrisen. Alla förslag på EU-nivå handlar om att Sveriges åtaganden när det gäller utsläppsminskningar ska begränsas. Sverigedemokraterna presenterar i princip inga förslag när det gäller biologisk mångfald, utöver satsningar på ask och alm och sanering av förorenade områden. Det är beklämmande att ett så stort parti har

Sverigedemokraternas prioriterade förslag i svensk miljöpolitik

1. **Ytterligare nationell medfinansiering för uppfyllande av livsmedelsstrategin.** Sverigedemokraterna vill att Sverige tillför 900 miljoner kronor per år för att kompensera jordbruket för det minskade EU-bidraget och för att uppfylla livsmedelsstrategins mål.

2. **Stöd till laddningsinfrastruktur för elfordon.** Sverigedemokraterna föreslår ett nytt anslag på 350 miljoner kronor årligen för den kommande budgetperioden för stöd till uppsättning av infrastruktur för laddning av elfordon vid hem och i andra lokala miljöer.

3. **Driftsstöd för bio-CCS (Carbon Capture and Storage av koldioxid från biobränslen).** Sverigedemokraterna vill satsa 250 miljoner kronor årligen på testning och utveckling av bio-CCS-projekt.

4. **Satsning på forskning för att utveckla svensk bioekonomi.** Sverigedemokraterna vill stärka anslaget till forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande med 150 miljoner kronor årligen, för att bland annat utveckla svensk bioekonomi.

5. **Ökat anslag till forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande.** Sverigedemokraterna vill se en ökning av anslaget med 50 miljoner kronor årligen för att inleda nya forskningsprojekt och finansiera behövlig personal.

6. **Ökade anslag för internationella klimatinvesteringar.** Sverigedemokraterna vill se en ökning av anslaget med 50 miljoner kronor årligen för den kommande budgetperioden, i syfte att sätta i gång projekt med värdländer.

7. **Ökade anslag för sanering och återställning av förorenade områden.** Sverigedemokraterna anser att Sveriges omkring 80 000 områden i behov av sanering är eftersatta och vill därför öka anslaget med 30 miljoner kronor årligen.

8. **Förädlingsprojekt rörande alm och ask för främjande av biologisk mångfald.** Sverigedemokraterna föreslår ett nytt anslag på 20 miljoner kronor årligen för åtgärder för att rädda alm och ask och organismer som är beroende av dessa trädarter.

9. **Upprätta ett centrum för genteknik i naturens tjänst.** Sverigedemokraterna vill inrätta ett centrum med ett årligt anslag på 20 miljoner kronor för att utveckla och använda växtförädlingens och genteknikens potential för miljövänliga lösningar och artskydd, samt forskning kring genredigering.

10. **Anslag för åkermarksinventering. S**verigedemokraterna föreslår ett anslag för åkermarksinventering på 14 miljoner för år 2023 respektive 2024 i syfte att övervaka viktiga miljö- och odlingsparametrar i den intensivt brukade jordbruksmarken.

Sverigedemokraternas prioriterade miljöfrågor i EU-politiken

1. **Gör svensk export till ett fokusområde i den svenska klimatstrategin.** Sverigedemokraterna anser att svenska företag håller världsklass när det kommer till miljötänk och låg utsläppsnivå i produktionen och att Sverige därför kan bidra till att minska utsläppen genom att öka exporten.

2. **EU-länder med störst utsläpp ska ha störst åtaganden.** Sverigedemokraterna anser att Sveriges linje vid förhandlingar i EU måste vara att de nationer som släpper ut mest också ska ha de största åtagandena att minska sina utsläpp när det kommer till bördefördelningen inom EU.

3. **Redovisa Sveriges LULUCF-upptag och inkludera dem i nettoutsläppen.** Sverigedemokraterna vill inkludera Sveriges LULUCF-upptag i den totala uträkningen av nettoutsläppen, men inte se ett sektorsvis mål för LULUCF utan vill att Sverige själv ska bestämma hur de egna åtagandena ska nås.

Vänsterpartiet

I årets enkät ställer sig Vänsterpartiet bakom 20 av Naturskyddsföreningens 22 förslag och svarar nej till ett och vet ej till ett förslag. Partiet placerar sig därmed på andra plats i årets rankning. Vänsterpartiet uppvisade en liknande ambitionsnivå i vår enkät inför valet 2018. I vår uppföljning av hur partierna agerat utifrån förslagen från 2018 får Vänsterpartiet 17 gröna ljus. I granskningen såg vi dock även att partiets höga miljöambitioner tycks ha mattats av mot slutet av mandatperioden.

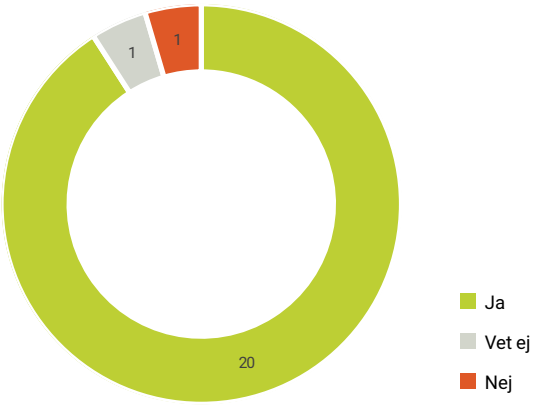

Vänsterpartiets prioriterade frågor

Naturskyddsföreningens kommentar: Vänsterpartiet vill driva på för många ambitiösa mål, stora satsningar och effektiva åtgärder för klimat och biologisk mångfald både i Sverige och på EU-nivå. På klimatområdet lyfter partiet förslag om minst 100 miljarder för klimatinvesteringar och avvecklande av klimatskadliga subventioner. Det lyfter även fram billig kollektivtrafik och stöd till svenskproducerade och växtbaserade livsmedel för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen. Partiet har även bra förslag för att ställa om till hållbart skogsbruk som till exempel att fasa ut kalhyggen och det vill också skydda 30 procent av Sveriges natur. Partiet lyfter dock inte miljögifter i något förslag

Vänsterpartiets prioriterade förslag i svensk miljöpolitik

1. **Statlig omställningsfond och grön investeringsbank för industriomställning.** För att ställa om industrin föreslår Vänsterpartiet en grön omställningsfond med både statliga pengar och pengar från företag som smutsar ner och en grön investeringsbank med minst 100 miljarder i kapital till riktade klimatinvesteringar i bland annat förnybar energi, livsmedelssektorn och bostadssektorn.

2. **Hållbara transporter och billigare kollektivtrafik.** Vänsterpartiet vill satsa ytterligare 170 miljarder för hållbara transporter i hela landet 2022–2033 samt lånefinansiera nya stambanor på järnvägen. Partiet vill också se en satsning på billigare och bättre kollektivtrafik, järnväg och elektrifiering av transporter redan de närmaste åren.

3. **100 procent förnybart, energieffektivare och stärkt elöverföringskapacitet.** Vänsterpartiet vill se statliga satsningar på förnybar energi samt att staten ska öka sin kontroll över infrastruktur och resurser som behövs för att genomföra klimatomställningen.

4. **Reglera och genomför stöd för ett hållbart skogsbruk – fasa ut kalhyggesbruket.** Vänsterpartiet vill införa regleringar och ekonomiskt stöd för att Sverige ska uppnå ett hållbart skogsbruk för klimatet och biologisk mångfald. Partiet vill bland annat se högre krav på miljöhänsyn i skogsbruket, stopp för avverkning av skyddsvärda skogar, utfasning av kalhyggesbruk och stöd för åtgärder som stärker skogens funktion att lagra kol.

5. **Skydda 30 procent av vår natur och stärk tillgängligheten till natur för alla.** Vänsterpartiet anser att 30 procent av Sveriges natur på sikt bör skyddas för att värna biologisk mångfald och klimatet. Ett ökat skydd av natur stärker även allmänhetens möjligheter, inte minst de med lägre inkomster, till rekreation och upplevelser.

6. **Avveckla klimatskadliga subventioner skyndsamt.** Vänsterpartiet vill att Sverige antar en handlingsplan för hur Sveriges återstående klimatskadliga subventioner kan avvecklas i närtid med hänsyn till ekonomiskt utsatta grupper och regioner.

7. **Skärp klimatmålen och inför en koldioxidbudget.** Vänsterpartiet anser att Sverige bör anta ett skärpt mål om nollutsläpp av växthusgaser senast 2035. En koldioxidbudget med styrmedel som baseras på hur stor mängd koldioxid vi maximalt fortsatt kan släppa ut nationellt för att leva upp till Parisavtalets målsättning om 1,5 graders temperaturökning bör antas i klimatpolitisk handlingsplan varje mandatperiod.

8. **Vidta åtgärder mot skadlig bottentrålning och industrifisket.** Vänsterpartiet vill förbjuda all bottentrålning som inte är skonsam och flytta ut trålgränsen för att värna de kustnära ekosystemen. Det skulle stärka hållbarheten i våra hav och gynna det småskaliga och kustnära fisket.

9. **Öka producentansvaret för att nå cirkulär ekonomi.** Vänsterpartiet vill införa nationella åtgärder för att öka krav på att producenterna bär kostnader för att varor kan återanvändas eller återvinnas. Dessa åtgärder inkluderar bland annat att införa krav på standardisering av material, att produkter måste i högre grad ska kunna återanvändas, samt att stimulera delningsekonomin.

10. **Minska konsumtionens miljö- och klimatpåverkan.** Sverige behöver anta ett mål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen. Tillgång till prisvänlig kollektivtrafik och svenskproducerade och växtbaserade livsmedel ska främjas med ökat statligt stöd. Sverige bör öka självförsörjningen av livsmedel och minska köttkonsumtionen.

Vänsterpartiet prioriterade miljöfrågor i EU-politiken

1. **Öka takten i klimatomställningen i EU.** Enligt EU:s klimatlag koldioxidutsläppen minska med 55 procent till 2030. Vänsterpartiet anser att det hade behövts en 70-procentig minskning och att det behövs en ökad takt i arbetet med utsläppshandelssystemet, med «koldioxidtullarna» och med hela EU-paketet för en omställning till 2030.

2. **Ta bort kärnkraft och fossilgas ur EU:s taxonomi för hållbara investeringar.** Den ryska aggressionen mot Ukraina visar med extra tydlighet det ohållbara i beroendet av rysk fossilgas och uranimport.

3. **Koppla ihop klimat och biologisk mångfald i EU.** Vänsterpartiet menar att klimatpolitiken också måste kopplas till arbetet för biologisk mångfald, i jordbrukspolitiken, i taxonomin och i arbetet med biobränslefrågorna.

Naturskyddsföreningen är Sveriges största miljöorganisation och en folkrörelse som sedan 1909 står upp för naturen. Vi sprider kunskap, bildar opinion och påverkar beslutsfattare – lokalt, nationellt och globalt. Klimat, skog, jordbruk, miljögifter, vatten, hav och hållbar konsumtion är våra viktigaste arbetsområden. Bra Miljöval är vår miljömärkning och Sveriges Natur vår medlemstidning.

Välkommen att bli medlem, engagera dig eller skänk en gåva. Tillsammans har vi kraft att förändra.

PG 90 19 09-2

Åsögatan 115
Box 4625, SE-116 91
Stockholm, Sweden

08-702 65 00
www.naturskyddsföreningen.se

Naturskyddsföreningen